

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Markéta Barešová

Probační a mediační služba ČR

Olomouc 2014

vedoucí práce Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Probační a mediační služba ČR vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího práce Mgr. Michala Růžičky, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23.6.2014

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Michalu Růžičkovi, Ph.D. za odborné vedení při zpracování bakalářské práce. Mé poděkování patří i Mgr. Lucii Pastierikové, Ph.D.

Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a příteli, kteří mě podporovali během celého studia.

V Olomouci dne 23.6.2014

podpis

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Barešová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Probační a mediační služba ČR
Název v angličtině:	Probation and Mediation Service of the Czech Republic
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce s názvem Probační a mediační služba České republiky popisuje problematiku řešení sporů mezi pachatelem a poškozeným. Probační a mediační služba je instituce spadající pod ministerstvo spravedlnosti a v České republice má krátkou historii. Její zákon vešel v účinnost dne 1.1.2001.</p> <p>Teoretická část bakalářské práce je nejprve zaměřena na vysvětlení základních pojmů z oblasti probace a mediace a na její historická východiska. Rozsáhlejší kapitola o Probační a mediační službě ČR popisuje samotnou organizaci a organizační strukturu, její činnosti, poslání, cíle, zásady, principy a součinnost. Zmíněny jsou i právní předpisy související s tématem PMS ČR. Práce obsahuje kapitoly věnované alternativním trestům, především trestu domácího vězení a restorativní justici. Součástí bakalářské práce je také praktická část zabývající se metodou kvantitativního výzkumu a to formou dotazníkového šetření.</p>
Klíčová slova:	Probační a mediační služba České republiky, probace, mediace, pachatel, poškozený, trestný čin, mediátor, alternativní tresty, restorativní justice.

Anotace v angličtině:	<p>Bachelor thesis „Probation and Mediation Service of the Czech Republic“ describes the matter of dispute settlement between the offender and the victim. Probation and Mediation Service is an institution under the Ministry of Justice and has a short history in the Czech Republic. The creating statute came into force on 1 January 2001.</p> <p>The theoretical part of the bachelor thesis initially focuses on the explanation of basic terms in probation and mediation and its historical background. The more extensive chapter about Probation and Mediation Service of the CR describes the institution itself, its organizational structure, operations, mission, goals, fundamentals, principles, and coordination. The related legislature to the issue of PMS of the CR is also mentioned. The thesis contains chapters dedicated to alternative punishments, particularly house arrest and restorative justice. The practical part of the thesis is then based on quantitative research in the form of a survey.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Probation and Mediation Service of the Czech Republic, probation, mediation, offender, victim, criminal offense, mediator, alternative punishments, restorative justice.
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	86 827 znaků (72 stran)
Jazyk práce:	Český

OBSAH

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Základní pojmy.....	11
2 Probace	13
2.1 HISTORIE PROBACE	13
2.2 PROBACE V UŽŠÍM A ŠIRŠÍM SLOVA SMYSLU	14
2.3 POJEM PROBACE	14
3 Mediace.....	16
3.1 HISTORIE MEDIACE.....	16
3.2 POJEM MEDIACE	16
3.3 ÚČASTNÍCI MEDIACE	17
3.4 ASOCIACE MEDIÁTORŮ.....	17
3.5 PRINCIPY MEDIACE.....	18
3.6 FÁZE MEDIACE	19
4 Probační a mediační služba ČR	22
4.1 PRÁVNÍ PŘEDPISY SOUVISEJÍCÍ S PROBLEMATIKOU PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	22
4.2 ORGANIZACE, ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A ŘÍZENÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	23
4.3 CÍLE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	24
4.4 ZÁSADY PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	24
4.5 PRINCIPY PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR.....	25
4.6 SOUČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	25
4.7 ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR	26
4.7.1 <i>Stádium před rozhodnutím</i>	26
4.7.2 <i>Stádium po rozhodnutí</i>	27
4.8 OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ	27
5 Alternativní tresty a restorativní justice	29
5.1 DŮVODY VZNIKU A ROZVOJE ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ.....	29
5.2 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	30
5.3 DOHLED	32
5.3.1 <i>Postup v rámci dohledu</i>	32
5.4 RESTORATIVNÍ JUSTICE	33
PRAKTICKÁ ČÁST	35

6	Výzkumné šetření	35
6.1	METODOLOGIE VÝZKUMU	35
6.2	CÍL A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	36
6.3	POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	36
6.4	ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	37
6.5	DISKUZE	62
6.6	ZÁVĚRY ŠETŘENÍ A OVĚŘENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	63
	Závěr	66
	Seznam bibliografických citací.....	67
	Seznam tabulek.....	70
	Seznam ilustrací a grafů	71
	Seznam příloh	72

Seznam zkratk

BKB	Bílý kruh bezpečí
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
OPP	Obecně prospěšné práce
PMS ČR	Probační a mediační služba České republiky
TČ	Trestný čin
tj.	To je
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

ÚVOD

Probační a mediační služba České republiky (PMS ČR) má v naší zemi krátkodobou historii. Organizace PMS byla podpořena zákonem č. 257/2000 Sb., který vešel v účinnost 1. ledna 2001. Po celé republice vznikala střediska PMS působící ve městech okresních soudů a začali se školit kvalifikovaní probační pracovníci.

Hlavním úkolem PMS ČR je naplňovat trestní spravedlnost. PMS ČR provádí dohled nad pachateli, poskytuje jim odbornou pomoc, poradenství a podporu. Pachatelé trestných činů jsou vedeni k odpovědnosti za své chování, především, aby vedli řádný život a opakovaně se nedopouštěli trestního jednání. PMS ČR zaujímá roli v činnosti směřující k narovnání konfliktního stavu mezi pachatelem a poškozeným. Obětem trestných činů je věnována podpora v oblasti navrácení pocitu bezpečí. Posláním PMS ČR je prevence trestné činnosti.

Cílem práce je předložit základní informace o organizaci PMS ČR. Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že veřejnost nemá stále dostatečné povědomí o existenci a činnostech této organizace. Odborná literatura zabývající se problematikou probace a mediace je v ČR také omezená. I když už můžeme říci, že v posledních letech se začínají častěji objevovat jmenované publikace na pultech v knihkupectvích a v regálech vědeckých knihoven.

Bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena na pět kapitol, šestá kapitola je věnována praktické části.

První kapitola vysvětluje základní pojmy související s tématem PMS ČR. Popisuje pojmy probace a mediace, pachatele a poškozeného a orgány činné v trestním řízení. Kapitola druhá je zaměřena na pojem probace, na jeho pojetí v užším a širším slova smyslu a vystihuje vývoj probace u nás. Třetí kapitola je věnována mediaci jako mimosoudnímu řešení sporu. Definuje pojem mediace, zmiňuje její historii, fáze a principy mediace. Třetí kapitola také formuluje účastníky mediace a asociaci mediátorů. Nejobsáhlejší čtvrtá kapitola popisuje samotnou organizaci PMS, její strukturu, poslání, cíle, cílovou skupinu klientů, zásady probačních úředníků, principy a součinnost při výkonu svých činností. Zaměřuje se na činnosti ve stádiu před rozhodnutím a po rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Součástí kapitoly je i pasáž týkající se obětí trestných činů. Alternativní tresty, které je možné uložit za spáchané trestné činy, jsou popsány v kapitole páté. Pozornost je věnována především trestu

domáciho vëzení, který je v ČR realizován od roku 2010. V teoretické části nalezneme i krátký náhled do restorativní justice.

Metoda kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření je rozvedena v rámci praktické části bakalářské práce. Šestá kapitola prezentuje metodologii a cíl výzkumného šetření, výzkumné otázky, analyzuje a interpretuje získaná data prostřednictvím tabulek a grafů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

V první kapitole budou vysvětleny základní pojmy týkající se tématu PMS ČR. Základní pojmy jsou citovány z následujících zákonů: zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Probace

„Probací se rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“ (Zákon č. 257/2000 Sb., § 2, odst. 1)

Mediace

Dle zákona o probační a mediační službě se mediací rozumí *„mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“ (Zákon č. 257/2000 S., § 2, odst. 2)*

Obviněný

Obviněný je osoba, proti níž je vedeno trestní stíhání a je jedním ze subjektů trestního řízení. Trestní řád označuje tuto osobu několika pojmy a to podle stádia řízení a jejího postavení. *„Po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný. Odsouzeným je ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci.“ (Zákon č. 141/1961 Sb., § 12, odst. 8, 9)*

Pachatel

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., definuje v § 22 že „*pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně.*“

Poškozený

Poškozeným se dle § 43 trestního řádu rozumí „*ten, komu bylo trestním činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“ (Zákon č. 141/1961 Sb., § 43)

Oběť

„*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*“ (Zákon č. 45/2013 Sb., § 2, odst. 2, 3)

Orgány činné v trestním řízení

„*Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.*“ (Zákon č. 141/1961 Sb., § 12, odst. 1)

Trestný čin

„*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ (Zákon č. 10/2009 Sb., § 13)

2 Probace

2.1 Historie probace

Probace pochází z latinského slova „probare“ - zkoušeti, ověřovati. Zakladatelem probace je americký obuvník John Augustus. Ten v průběhu několika let složil kauci za více jak 2000 lidí, s obviněnými byl v kontaktu, nabídl jim zázemí, podporu a pomoc pro řádný život.

V ČR datujeme počátky probačních a mediačních služeb do 60. let 20. století. Nelze zcela hovořit o klasické probaci a mediaci, ale o aktivitách, které řeší trestní věci alternativním způsobem. Jednalo se o aktivity odborníků z tzv. pomáhajících profesí. V letech 1968 až 1971 vzniklo experimentální středisko postpenitenciární péče, jehož cílem bylo ověřit metody práce v podmínkách velkého města se sociálně nepřizpůsobivými občany, včetně propuštěných z výkonu trestu. Ministerstvem práce a sociálních věcí byl vytvořen systém sociálních kurátorů pracujících s vyloučenými jedinci a dále systém kurátorů pro mladistvé pachatele, kteří se zabývali mládeží v oblasti občanskoprávních, rodinných nebo trestních záležitostí. Větší zapojení pachatele v souvislosti s náhradou škody a poškozeného v souvislosti s procesem mediace bylo zahájeno v roce 1991 experimentem „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“. V roce 1993 byl zaveden institut podmíněného zastavení trestního stíhání a příjem dalších alternativ, např. narovnání, trest obecně prospěšných prací (dále jen OPP) a trest podmíněného odsouzení s dohledem. Na okresních a krajských soudech docházelo k postupnému budování sítě probačních pracovníků (úředníků). Jejich role byla započata dne 1.1.1996 a spočívala zejména v zajištění administrativně technického výkonu OPP a kontroly chování obviněných. (Žatecká, 2007)

Také v systému vězeňství byla vytvářena místa pro sociální pracovníky, jejichž náplní práce bylo pomáhat odsouzeným navazovat kontakty se svým rodinným a sociálním prostředím během výkonu trestu odnětí svobody a připravovat odsouzené na jejich budoucí propuštění z vězení. Na základě jednotlivých případových prací s odsouzenými a poškozenými se začala rozvíjet kvalifikovaná sociální práce a ve spolupráci se soudy, státními zástupci a jinými odborníky se vytvářely materiály pro budoucí zákon o Probační a mediační službě. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

2.2 Probace v užším a širším slova smyslu

V užším (právním) slova smyslu můžeme probaci chápat jako určité opatření, které může spočívat v podmíněném odložení trestu a dohledu, který je ukládán soudem. S dohledem bývá často spojen i osobní závazek obžalovaného dodržovat podmínky uložené soudem. V širším slova smyslu je probace založena na soudním rozhodnutí a na systému služeb, které poskytuje PMS. Probační činnost je postavena na kombinaci třech prvků a to na kontrole, pomoci a poradenství. Je to prostředek humanizace zacházení s odsouzenými poskytující možnost být součástí společenství. (Žatecká, 2007)

Probaci v užším slova smyslu můžeme nalézt i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Dohled probačního úředníka je jedním z druhů výchovných opatření. Dohled je možné uložit mladistvému buď samostatně nebo vedle ochranného nebo trestního opatření (například kombinace dohledu probačního úředníka s trestním opatřením OPP). (Ščerba, 2011)

„Dohledem probačního úředníka se rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.“ (Jelínek, 2004, s. 35)

2.3 Pojem probace

„Probace představuje jeden ze způsobů zacházení s pachateli, při kterém je kombinován aspekt penologický (trest, omezení) a sociální (dohled, pomoc, poradenství).“ (Ščerba, 2011, s. 165) Probace je určitý druh trestu vykonávaný na svobodě a to s podmínkami, které musí pachatel dodržovat. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

Výhodou probace může být fakt, že pachatel je ušetřen negativních dopadů výkonu trestu odnětí svobody (VTOS). Chybí zde negativní zkušenost z VTOS – sociální stigmatizace, asociální a antisociální chování. Pachatel není izolován od společnosti, má možnost udržovat rodinné vztahy a kontakty se širším sociálním prostředím, podílí se na nápravě škody, kterou svým trestním jednáním způsobil a je zohledňována osobnost jedince a jeho individuální vlastnosti. (Svoboda, 2005)

Shromáždění velkého počtu osob s větší či menší mírou poruchovosti chování, narušení volných vlastností (jako je odpovědnost, spolehlivost a sebeovládání), prostředí

chudé na pozitivní podněty, finanční zadluženost a homosexuální orientace, to vše jsou negativní dopady trestu odnětí svobody. (Černíková, 2008)

3 Mediace

3.1 Historie mediace

Slovo mediace pochází z latinského slova „medius, median“ – střed, prostředník. Mediace nebo postupy blízké mediaci jsou staré jako lidstvo samo. Ve starověku byla používána k řešení sporu uvnitř komunity příbuzenství. Ve středověku pomáhala při řešení trestných činů týkající se viny a trestu a také při urovnání konfliktu mezi poškozeným a obviněným. (Holá, 2003)

Průkopníkem mediace byla v 70. letech 20. století Velká Británie. K rozvinutí teorie, metodologie a vymezení mediace a mediátora došlo v 90. letech 20. století. (Žatecká, 2007) V ČR se objevily první iniciativy týkající se mediace začátkem 90. let 20. století. Konaly se první semináře a kurzy, mediace se zaváděla do praxe a docházelo k profesionalizaci mediátorů. (Holá, 2011)

Mimosoudní vyjednávání a mediace se do ČR dostaly z USA. Nezisková organizace České centrum pro vyjednávání a řešení konfliktů, která vznikla v roce 1992, začala vzdělávat zájemce o mediaci. (Šišková, 2012)

3.2 Pojem mediace

Mediace je dobrovolný, mimosoudní postup řešení sporu, který účastníkům nabízí aktivní zapojení do procesu hledání alternativního řešení trestného činu. Podstatou mediace by mělo být i takové řešení, které je akceptovatelné z hlediska veřejného zájmu. Pachatel by si měl uvědomit svoji zodpovědnost a negativní důsledky svého jednání. Poškozený má příležitost se aktivně účastnit na vlastním odškodnění. Mediace je založena na vzájemném respektu účastníků sporu, jejich schopnostech a odpovědnosti, na důvěrné atmosféře a otevřenosti. Účastník, který vstupuje do mediace, by měl mít jasno, v čem může být pro něho přínosem. Mediace může probíhat pouze se souhlasem pachatele a poškozeného. K účasti na mediaci nelze nikoho nutit. Mediace má podobu facilitovaného vyjednávání. (Svoboda, 2005)

„Facilitací se rozumí efektivní vedení porad či řešení konfliktu ve skupině za pomoci prostředníka zvaného facilitátora. Prostředník je vždy odpovědný za proces, nikoli za řešení, ta vytvářejí účastníci sami, i když se tak děje s pomocí odborníka.“ (Šišková, 2012, s. 17)

Mediace je vyznačována jako alternativní metoda řešení konfliktů spojených s trestným činem a využívá přítomnosti třetí nestranné osoby (prostředníka) nebo-li mediátora. Mediátorem je odborník, který napomáhá účastníkům sporu najít vhodné řešení situace, upokojit jejich zájmy a potřeby, řídí proces jednání a vytváří důstojné a efektivní podmínky pro dorozumění účastníků. (Riskin a spol., 1996)

3.3 Účastníci mediace

Účastníků mediace může být hned několik. Především je to mediátor, nestranný odborník na vyjednávání a komunikaci, který vytváří důstojné podmínky pro jednání a vede účastníky k přijatelnému řešení sporu. Dále jsou zde účastníci sporu, o kterých můžeme mluvit jako o klientech, stranách sporu, účastnících sporu, pachateli a poškozeném nebo obviněném a oběti. Zástupci klientů, nejčastěji se jedná o právní zástupce, jsou také účastníci mediace. Dalšími subjekty mohou být různí neutrální odborníci, zástupci občanských sdružení, organizace a osoby konfliktu a jeho řešením dotčené nepřímo. (Plamínek, 2013)

V ČR je výkon mediace definován zákonem č. 202/2012 Sb., o mediaci. Mediátor je fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů, která provádí úkony mediace osobně, nezávisle a s odbornou péčí. Povinností mediátora je zachovávat mlčenlivost o informacích, které se dozvěděl. (Zákon č. 202/2012 Sb., 2012)

Mediátor plní několik úloh při mediačním procesu. V první řadě se musí zamyslet nad vlastním pohledem na daný konflikt, zda se „nebojí“ pojmenovat témata, která mohou být konfliktní. Vyhodnocuje, jak jednotlivé strany pohlíží na spor, aby mohl zvolit adekvátní postup. Analyzuje, jestli se jedná o podstatný nebo okrajový konflikt (např. pramenící ze špatné komunikace). Mediátor zajišťuje dosažení přijatelného a reálného řešení sporu, k samotnému rozhodnutí musí dojít strany samy. Během mediačního procesu upevňuje svoji autoritu a aktivně naslouchá klientům. Sleduje dynamiku vyjednávání mezi účastníky a zajišťuje jejich rovnováhu formou neutrálního jazyka. Jedná se o specifický slovník (novou formulaci) umožňující pojmenovat a popsat, co vlastně chtěl klient říci. Výhody neutrálního jazyka se nejčastěji projeví v případech, kdy účastníci sporu mají rozdílný názor na věc. (Šišková, 2012)

3.4 Asociace mediátorů

Asociace mediátorů ČR je nevládní organizace, která sdružuje profesionální i dobrovolné mediátory a laickou veřejnost, která podporuje myšlenku mimosoudního způsobu

řešení konfliktů. Asociace byla založena v roce 2000 a svoji činnost zahájila o rok později. V roce 2003 se stává členem Světového fóra mediátorů (WMF = World Mediation Forum). Akreditovaní mediátoři realizují mediace v oblasti rodinné, pracovní a komunitní. K přestavbě asociace na profesionální platformu, která má mezi členy jen akreditované mediátory, lektory a facilitátory došlo v roce 2007. Asociace vzdělává profesionální i dobrovolné mediátory formou výcviku, uděluje certifikáty akreditovaným mediátorům a lektorům, poskytuje mediační služby a poradenství v oblasti řešení konfliktů, realizuje školení různých organizací a jednotlivců, informuje veřejnost a spolupracuje se sdělovacími prostředky a jinými institucemi. (PMS, 2014)

V mediaci se nejdříve definovaly standardy pro oblast trestněprávní, rodinnou a komunitní. V dnešní době je mediace využívána také v oblasti pracovní a obchodní, školní a vrstevnické, ve zdravotnictví a pojišťovnictví. (Šišková, 2012)

V oblasti rodinné mediace se nejčastěji řeší vztahy mezi rodiči navzájem a mezi rodiči a dětmi. Může se jednat o situace před rozvodem manželů (rozchodem partnerů), v jeho průběhu nebo po rozvodu. Konkrétně jde o případy péče o dítě, styk s dítětem či manželské spory. Rodinná mediace zahrnuje též mezigenerační spory. Setkáváme se i s pojmem partnerská mediace, která se zabývá spory osobami, které mají dlouhodobý vztah. V pracovní oblasti se jedná o spory pracovně-právní, zaměstnanecké, spory mezi firmami a obchodní spory mezi firmami a zákazníkem. Občanská mediace řeší dědické spory, majetkové spory, sousedské spory, spory mezi majiteli a nájemníky a spory mezi občany navzájem. Trestněprávní spory jsou záležitostí především PMS ČR. (Polívková, 2014)

3.5 Principy mediace

Různé knihy popisují trochu rozdílné principy mediace. Zmíněné principy nejsou seřazeny podle významnosti, protože pro mediaci jsou významné všechny principy a vzájemně se doplňují.

- a) **Princip dobrovolnosti** – jak již bylo zmíněno, k mediaci nesmí být nikdo nucen a musí probíhat na bázi svobodného rozhodnutí.
- b) **Princip důvěry** – nejedná se pouze o důvěru mezi mediátorem a účastníkem, ale i mezi účastníky navzájem. Důvěra úzce souvisí s důvěrností a to ve smyslu, že informace získané během mediace zůstanou důvěrné (pokud se účastníci nedomluvili jinak).

- c) **Princip podpory** – mediátor využívá veškerých svých schopností, dovedností a zkušeností a pomáhá účastníkům konfliktu najít vhodné řešení sporu a tím dosáhnout spokojenosti obou stran.
- d) **Princip budoucnosti** – mediace je především zaměřena na budoucnost, na změny a cíle, kterých má být formou mediace dosaženo.
- e) **Princip tolerance** – vzájemná tolerance mezi účastníky sporu je důležitá z důvodu dosažení přijatelného řešení. Mediátor v procesu mediace může zdůraznit odlišné názory a pohledy na situaci jednotlivých stran sporu.
- f) **Princip nestrannosti** – tento princip je těžkou disciplínou. Neutralita mediátora znamená, že míra pozornosti, pochopení a času je rozdělena mezi účastníky rovnoměrně. Mediátor se účastní pouze těch mediací, u kterých může zůstat nestranný. Porušením nestrannosti by došlo k porušení principu důvěry.
- g) **Princip rozhodování** – rozhodování úzce souvisí s principem dobrovolnosti, kdy se účastníci sporu rozhodují svobodně. Jejich rozhodnutí vychází z informovanosti a především z potřeb a zájmů.
- h) **Princip odpovědnosti** – účastníci sporu jsou zodpovědní za své rozhodnutí. V trestní oblasti se může odpovědnost projevit na straně pachatele a to v přijetí zodpovědnosti za spáchaný trestný čin. (Plamínek, 2013)

3.6 Fáze mediace

Proces mediace obsahuje jednotlivé fáze, na základě kterých se účastníci snaží dosáhnout vhodného cíle. Každá mediace má svůj individuální průběh.

Americký způsob členění fáze mediace podle názvů jednotlivých fází a to na úvodní slovo, nerušený čas, výměnu, vytváření dohody, sepsání smlouvy a závěrečné slovo. Z amerického fázování vychází i způsob fázování mediace u nás. Jedná se o následující fáze:

- a) **Zahájení mediace** – s mediací musí strany konfliktu souhlasit. Mediace je zahájena úvodním slovem mediátora, navozením důvěry, představením stran konfliktu, objasněním základních pravidel a zdůrazněním dobrovolnosti jednotlivých stran.
- b) **Získávání informací** – v této fázi sdělují klienti vlastní vnímání konfliktu, svoje postoje a zájmy. Informace mohou předávat i svědkové, rodinní příslušníci, odborníci či právní zástupci. Důležitým aspektem je také pozorování účastníků během jednání. Cílem je získání podstatných informací.

- c) **Porozumění zájmům** – dochází k vzájemné komunikaci mezi stranami konfliktu, které vyjadřují svoje zájmy, potřeby a hodnoty. Mediátor dohlíží na proces, na dodržování pravidel a zajišťuje důvěrnou a bezpečnou atmosféru.
- d) **Hledání řešení** – fáze řešení zahrnuje tvůrčí myšlení, navrhovaná řešení a proces zaměřený na budoucnost.
- e) **Vytváření a sepsání dohody** – je vrcholem procesu mediace. Může mít písemnou či ústní podobu, podobu mezidohody (např. pro případné zvážení a konzultace), nezávazné dohody či dočasné dohody.
- f) **Závěrečné slovo** – mediátor shrnuje proces mediace, jeho dosažené výsledky, dojednávává podmínky dodržování, respektive kontrolu dohody. (Holá, 2011)

Plamínek (2013) uvádí ve své knize trochu jiné fáze mediace:

- a) **Příprava na mediaci** – důležitá je pečlivá, individuální příprava mediátora na mediaci. Obsahuje dohodu místa mediace, čas setkání, rozsah mediace, přítomnost dalších osob atd.
- b) **Zahájení mediace** – mediace je zahájena tzv. úvodním slovem mediátora, které zahrnuje přivítání stran konfliktu, vzájemné představení se a oslovování. Jednotlivé strany jsou informovány o procesu a pravidlech, o organizačním zajištění mediace a o tom, že jednání je dobrovolné a důvěrné.
- c) **Sběr informací** – cílem této fáze je pochopení případu mediátorem a zjištění priorit a zájmů stran sporu. Účastníci jsou dotazováni jednotlivě, ale střídavě.
- d) **Definice témat** – účastníci sporu se snaží navzájem pochopit společné a sporné zájmy, řeší otázky méně důležité i podstatné a ujednávají si témata, která budou dále probírána.
- e) **Hledání možností** – myšlenky, nápady, návrhy a dílčí řešení jednotlivých témat tvoří soubor možných řešení sporu.
- f) **Hodnocení možností** – během hodnocení dochází ke zjišťování mezi přijatelnosti účastníků a jejich ochoty měnit své postoje a požadavky.
- g) **Formulace výsledků** – jedná se o ústní nebo písemnou dohodu. V praxi se setkáváme spíše s „odsouhlasenou“ dohodou vyplývající ze spokojenosti účastníků. V této fázi může dojít i k dalšímu kolu vyjednávání. Výsledkem je konečná dohoda přijatelná pro všechny strany, popřípadě realizační plán (popis uskutečnění řešení) a poděkování ze strany mediátora za spolupráci.

h) **Realizace a korekce** – nebo-li „postmediační“ proces, jehož výsledkem je konečný úspěch a vyřešený spor.

4 Probační a mediační služba ČR

Probační a mediační služba se v ČR řídí zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, s účinností od 1.1.2001. Veškerá činnost PMS ČR je bezplatná.

Důvodem vzniku PMS bylo úsilí pomáhat trestní justici vykonávat sankce na svobodě a tím snížit počet obviněných ve VTOS. PMS má předcházet kriminalitě, snižovat její recidivu, motivovat obviněného k nápravě škod způsobených trestným činem a brát v úvahu i zájmy poškozeného. Hraje v trestním právu podstatnou úlohu při realizaci alternativních trestů. (Ščerba, 2011)

PMS ČR provádí probaci a mediaci, řeší spory mezi obviněným a poškozeným a napomáhá urovnat konfliktní situace, poskytuje kvalifikovanou pomoc, poradenství a psychosociální podporu obětem trestných činů, provádí dohled nad výkonem OPP, trestem domácího vězení a dohled nad pachatelem trestné činnosti.¹

Posláním PMS ČR je naplňování trestní spravedlnosti, vytváření podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, výkon alternativních trestů, prevence a snížení rizik opakování trestné činnosti jsou hlavními úkoly poslání PMS. (Institut pro probaci a mediaci, 2001)

Cílovou skupinu klientů PMS tvoří nejen obviněný (pachatel), který spáchal trestný čin, ale také poškozený (oběť), kterému byla způsobena újma (na zdraví, na majetku, ...). Do cílové skupiny dále řadíme i rodinné příslušníky, vrstevníky a příbuzné osoby jak pachatele, tak poškozeného.²

4.1 Právní předpisy související s problematikou Probační a mediační služby ČR

PMS má široký záběr činností, které se prolínají s níže uvedenými právními předpisy.

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

---

¹ ČMAKALOVÁ, E., 2013, Odborná praxe vykonávaná v rámci studia na středisku PMS ČR

² ČMAKALOVÁ, E., 2013, Odborná praxe vykonávaná v rámci studia na středisku PMS ČR

- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

4.2 Organizace, organizační struktura a řízení Probační a mediační služby ČR

V čele PMS ČR stojí ředitel, který je do své funkce jmenován ministrem spravedlnosti. Ten řídí, organizuje a kontroluje činnost PMS a je za její chod odpovědný. Vydává vnitřní předpisy, zajišťuje chod PMS po stránce hospodářské, materiální, finanční a personální, řídí a organizuje vzdělávací, informační, metodickou činnost a podílí se na mezinárodní spolupráci s organizacemi zabývajícími se probací a mediací. Úsek ředitele je rozdělen na sekretariát ředitele, kancelář ředitele a sekci pro technické a projektové činnosti. Kancelář ředitele zahrnuje oddělení personální, právní a mezinárodní.

PMS se kromě ředitelství člení na střediska, která působí v sídlech okresních soudů. Středisko je řízeno vedoucím střediska. Vedoucí střediska je zodpovědný za bezproblémový chod organizace, finanční a materiální zabezpečení střediska. Řídí, organizuje a kontroluje práci střediska, metodicky vede činnost úředníků a asistentů a ručí za dodržování právních předpisů. Dalšími zaměstnanci střediska PMS jsou probační úředník, probační asistent a administrativní a provozní zaměstnanci. Ti jsou oprávněni konat právní úkony v souvislosti s jejich pracovní činností stanovenou zákonem o PMS ČR a dalšími právními předpisy (organizační řád, pracovní řád, jednací řád, ...) a pracovní smlouvou. (Organizační řád PMS ČR, 2011)

Postavení úředníků a asistentů cituje zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě (§ 6, odst. 2 a 3) kdy: „*úředník Probační a mediační služby musí být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední, získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělávání pro úředníky Probační a mediační služby. Asistentem Probační a mediační služby se může stát bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání v oblasti společenskovední.*“

Probační úředníci a asistenti jsou povinni se nadále vzdělávat. Pro výkon funkce úředníka je povinnost absolvovat kvalifikační vzdělávací program v délce 12 měsíců, který zahrnuje teoretickou a praktickou výuku v oblasti práva, společenských věd a sociální práce. Tento program je ukončen odbornou zkouškou, která se uskutečňuje před zkušební komisí a o jejím výsledku je vydáno osvědčení. Vzdělávání asistentů probíhá v rámci specializačního kurzu po dobu 6 měsíců a obsahuje teoretickou a praktickou přípravu z oblasti práva, společenských věd a sociální práce. Specializační kurz je zakončen ověřením získaných znalostí. Další vzdělávání úředníků a asistentů probíhá v rámci různých seminářů a kurzů. (Statut PMS ČR, 2008)

Klíčovými vlastnostmi probačních úředníků a asistentů by měly být komunikační dovednosti, empatie, schopnost řešit konfliktní situace, psychická odolnost, zodpovědnost, důvěryhodnost, trpělivost a asertivita. Samozřejmostí jsou odborné a všeobecné znalosti z oblasti práva, psychologie, pedagogiky a sociologie.

4.3 Cíle Probační a mediační služby ČR

PMS usiluje o dosažení následujících třech cílů:

- **„Integrace obviněného** - PMS směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci.
- **Participace poškozeného** - PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém.
- **Ochrana společnosti** – PMS přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.“ (Příručka pro probaci a mediaci, 2001, s. 1)

4.4 Zásady Probační a mediační služby ČR

Základní zásady úředníků PMS jsou:

- a) **„Důstojnost jednání** – způsob práce s klienty musí být v souladu se základními lidskými právy a svobodami a musí respektovat jejich důstojnost a autonomii.
- b) **Zákonnost** – postup pracovníků služby při výkonu probace a mediace musí být v souladu s příslušnými zákony.

- c) **Přiměřenost intervence** – míra zásahu pracovníků služby vůči pachateli nesmí překročit rozsah a obsah pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství.“ (Příručka pro probaci a mediaci, 2001, s. 1)

4.5 Principy Probační a mediační služby ČR

PMS vychází z několika principů, kterými jsou:

- a) **Transparentnost** – orgány činné v trestním řízení informuje o průběhu práce s pachateli a klientům poskytuje informace o systému, ve kterém se ocitli následkem spáchaného trestného činu.
- b) **Individualizace** – individuální přístup pracovníka vůči pachateli akceptující jeho vědomosti, schopnosti, charakterové zvláštnosti, potřeby a zájmy a především okolnosti případu.
- c) **Včasnost intervence** – čím dříve je navázán kontakt s pachateli, tím je účinnější intervence a může docházet ke snížení negativních dopadů pro pachatele i společnost.
- d) **Vyváženost** – přijatelné a dostatečné řešení případu jak pro pachatele a poškozeného, tak pro společnost.
- e) **Motivace** – efektivní, aktivní přístup a účast při řešení následků trestné činnosti, kdy je pachatel podporován ke změně současného vzorce chování. Poškozený má příležitost stát se aktivním účastníkem na vlastním odškodnění a vyjádřit svůj postoj. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

4.6 Součinnost Probační a mediační služby ČR

„Probační a mediační služba postupuje, je-li to účelné, v součinnosti s orgány sociálního zabezpečení, školami a školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními, s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, zájmovými sdruženími občanů, nadacemi a dalšími institucemi sledujícími humanitární cíle a v případě potřeby tuto součinnost koordinuje z hlediska využití probace a mediace v trestním řízení. Probační a mediační služba při výkonu své působnosti úzce spolupracuje s orgány, kterým přísluší podle zvláštního zákona výkon sociálně-právní ochrany dětí a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi občanům společensky nepřízpůsobeným.“ (Zákon č. 257/2000 Sb., § 5, odst. 1,2)

Při výkonu svých činností spolupracují probační úředníci a asistenti s různými státními i nestátními organizacemi. Nejčastěji se jedná o soudy, státní zastupitelství, odbory sociálních věcí – oddělení sociálních kurátorů, Vězeňskou službu ČR, Policii ČR, Úřady práce ČR, atd.

Při dohledu nad výkonem OPP spolupracuje s obecně prospěšnými společnostmi. V rámci shromažďování informací o osobě pachatele spolupracuje s jeho rodinným a sociálním prostředím (sociální vztahy, domácnost, pracovní prostředí).³

4.7 Činnost Probační a mediační služby ČR

„Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život. Probační a mediační služba věnuje zvláštní péči mladistvým obviněným a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, přispívá k ochraně práv osob poškozených trestnou činností a ke koordinaci sociálních a terapeutických programů práce s obviněnými, zejména jde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek.“ (Zákon o PMS ČR, § 4, odst. 1, 4)

Pro PMS ČR hraje podstatnou úlohu to, jestli již bylo ve věci rozhodnuto soudem nebo státním zástupcem z hlediska zapojení obviněného do kontaktu se střediskem PMS. Činnosti PMS ČR probíhají v jednotlivých fázích trestního řízení – jedná se o stádium před rozhodnutím a stádium po rozhodnutí soudu či státního zástupce. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

4.7.1 Stádium před rozhodnutím

V tomto stádiu probíhá činnost PMS ČR v rámci trestního stíhání, ale ve věci nebylo ještě konkrétně rozhodnuto soudem nebo státním zástupcem. Funkcí PMS je objasnění příčin trestného činu a urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným. Probační úředníci a asistenti s obviněným spolupracují a hledají vhodné řešení k nápravě důsledků spáchané trestné činnosti. Poškozený se podílí na zmírnění následků a vlastním odškodnění. PMS může navrhnout účastníkům sporu možnost mediace a to formou přímého či nepřímého mediačního procesu. Přímá mediace je realizována osobním kontaktem účastníků sporu. U nepřímé mediace se účastníci sporu nesetkávají, jde o opakované individuální schůzky s mediátorem.

---

³ ČMAKALOVÁ, E., 2013, Odborná praxe vykonávaná v rámci studia na středisku PMS ČR

Probační úředník vypracovává tzv. probační zprávu před rozhodnutím (soudní pomoc) v době, než bude ve věci pravomocně rozhodnuto. Zpráva poskytuje kompletní informace o aktuální situaci obviněného a jeho motivaci vstoupit do procesu při řešení trestné věci, stanovisko poškozeného a případně informace o polehčujících okolnostech, ke kterým má soud při rozhodování přihlídnout. Probační úředník ve zprávě navrhuje další postup spolupráce. Obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému a sociálnímu prostředí je důležitou činností PMS a to z důvodu nalezení nejvhodnějšího opatření vůči němu. Zpráva může hrát důležitou roli při ukládání některých trestů, např. trest OPP či peněžitý trest. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

„Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédně k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédně k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., § 39, odst. 1)

4.7.2 Stádium po rozhodnutí

Probační činnosti jsou odvíjeny od pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. PMS ČR zajišťuje výkon rozhodnutí a poskytuje obviněnému podporu, pomoc a odborné vedení, aby respektoval uložené povinnosti a omezení, sleduje a kontroluje jeho chování a motivuje ho ke změně dosavadního životního stylu. Obviněný je poučen o následcích v případě nespolupráce s pracovníky PMS. Pomoc a podpora je věnována i poškozenému při vyrovnání se s následky trestné činnosti. (Příručka pro probaci a mediaci, 2001)

4.8 Oběti trestných činů

Problematika obětí trestných činů byla vždy vedlejším tématem. Hlavním předmětem trestní spravedlnosti byla osoba pachatele, jeho dopadení, obvinění a odsouzení. V ČR se oběťmi trestných činů začalo zabývat občanské sdružení Bílý kruh bezpečí (BKB). Jeho první poradna byla otevřena v listopadu roku 1991. (Štern, 2010)

BKB poskytuje právní, psychologické a sociální poradenství. Pomoc poskytuje odborný tým skládající se z právníků, psychologů, sociálních pracovníků a lékařů. Řídí se principy bezplatnosti, nezávislosti, nestrannosti a diskretnosti. Poskytují pomoc formou poradny BKB, intervenčního centra, linky BKB (pro svědky a oběti trestného činu) a DONA linky (obětem

domáciho násilí). U nás je nejznámější a největší organizací věnující se obětem trestných činů. (BKB, 2014)

V ČR nabízí také pomoc a podporu obětem trestných činů PMS ČR. Ta poskytuje především právní informace (v oblasti trestně právní) a restorativní programy, které řeší dopady spáchaného trestného činu. Nejznámějším restorativním programem je mediace.

V roce 2013 vešel v účinnost nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon specifikuje práva obětí trestných činů, mezi něž patří právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc.

5 Alternativní tresty a restorativní justice

5.1 Důvody vzniku a rozvoje alternativních řešení trestních věcí

Na celém světě docházelo k obecnému nárůstu kriminality, které způsobilo přeplnění institucí policie, soudů a vězeňství. Oproti jiným státům byl v ČR častěji používán výkon vazby, VTOS a také dlouhé trestní řízení. Tyto problémy v 90. letech začalo řešit jednání OSN v rámci trestní politiky. Ze zhodnocení vyplývala nízká účinnost trestu odnětí svobody a následná recidiva. Represivní zacházení s vězni také nepřinášelo potřebný efekt. Prvním důvodem pro zavedení a uložení alternativního trestu se stala humanizace. Ukládání alternativních trestů není samozřejmě vhodné pro všechny obviněné. U pachatelů, kteří nejsou velkým rizikem pro společnost, není zbavení svobody nezbytné. Druhým důvodem je ekonomičnost, kdy trest probíhající na svobodě je levnější, než výkon trestu ve věznicích. Posledním argumentem je pragmatičnost. Trest probíhající na svobodě umožňuje pachatelům nadále udržovat sociální kontakty a brát zodpovědnost za své chování. (Černíková, 2008)

Dle § 52 trestního zákoníku č. 40/2009, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010, je možné uložit za spáchané trestné činy následující tresty:

- a) *„trest odnětí svobody,*
- b) *trest domácího vězení,*
- c) *obecně prospěšné práce,*
- d) *propadnutí majetku,*
- e) *peněžitý trest,*
- f) *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- g) *zákaz činnosti,*
- h) *zákaz pobytu,*
- i) *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- j) *ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,*
- k) *ztráta vojenské hodnosti,*
- l) *vyhoštění.“*

„Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li to zákon jinak,

- a) *nepodmíněný trest odnětí svobody,*
- b) *podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,*

c) *podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.*

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest. Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad 20 let až do 30 let, jednak trest odnětí svobody na doživotí. Výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., § 52 a 54, odst. 1)

5.2 Trest domácího vězení

V ČR se s účinností nového trestního zákoníku setkáváme s dalším alternativním trestem a tím je trest domácího vězení. Je to určitý střed mezi úplným omezením svobody pachatele a jeho ponecháním na svobodě, jehož cílem je udržení rodinných a pracovních vazeb. Ze strany státu se jedná o projev důvěry v pachatele, aby vedl řádný život. Původ domácího vězení je v USA, kde byl praktikován již v 80. letech 20. století. V Evropě se s trestem domácího vězení setkáváme především v západoevropských zemích (Velká Británie, Francie, Dánsko, Nizozemí a Švédsko). Každý stát má jinou právní úpravu a způsob kontroly. Jmenované státy se nachází v různých fázích příprav a provozu moderní technologie kontroly pachatelů (radiofrekvenční technologie, sledování za pomoci GPS). (Ščerba, 2011)

„Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., § 60, odst. 1)

Tento trest může být uložen pouze za přečin (nedbalostní trestný čin) nebo za úmyslný trestný čin, jehož horní hranice sazby trestu odnětí svobody nepřesahuje 5 let. Trest je ukládán pouze pachatelům starším 15 let. Podmínkou je složení písemného slibu, jehož účelem je poskytnutí součinnosti pachatele při výkonu kontroly (vstup do obydlí). Slibem dává pachatel souhlas k případné instalaci a údržbě technického zařízení pro elektronický monitoring. Bez dobrovolného poskytnutí slibu není možné tento trest uložit. (Ščerba, 2011)

Povinností pachatele je zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí a v soudem stanoveném čase, nebrání-li mu v tom důležité pracovní nebo zdravotní důvody. Soud vymezí časové období (pracovní dny, dny pracovního klidu a pracovního volna), kdy je pachatel povinen zdržovat se v obydlí, s přihlédnutím k pracovní době, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nezbytných osobních a rodinných záležitostí. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

Obydlím se rozumí místo trvalého pobytu nebo místo, kde se pachatel zdržuje, tedy dům, byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení, ale také ubytovna. Špatný technický stav, chybějící sociální zařízení a velký počet osob v obydlí mohou být důvodem nemožnosti výkonu trestu domácího vězení. Stanovená doba, po kterou je pachatel povinen se zdržovat v obydlí je u dnů pracovního klidu a pracovního volna stanovena po celý den a v ostatní dny od 20:00 do 5:00 hodin. Soud může v rozsudku tuto dobu vymezit i jinak. Vedle těchto povinností může soud uložit pachateli i jiné povinnosti či omezení. Obvykle se jedná o náhradu škody. Je-li pachatel ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit i některá výchovná opatření, například dohled probačního úředníka. Porušení těchto povinností, omezení a opatření může mít za následek nařízení trestu odnětí svobody. Součástí rozsudku je stanovení délky náhradního trestu odnětí svobody, která může činit až jeden rok. Zajištění výkonu trestu domácího vězení uskutečňuje PMS ČR, která kontaktuje odsouzeného k projednání podmínek výkonu trestu. Probační úředník poskytuje informace obviněnému o jeho povinnostech a omezeních, ale též informace osobám ve společném obydlí. (Metodický standard činnosti PMS, 2008)

Kontrola výkonu trestu probíhá dvěma způsoby. První způsob je realizován formou namátkových kontrol probačním úředníkem a povinností pachatele je umožnit přístup do místa výkonu trestu. Druhý způsob je prostřednictvím elektronického monitoringu, který identifikuje pohyb s možností nepřetržitě monitorovat pachatele. Kontrola za pomoci elektronického zařízení je rozhodně účinnější než namátková kontrola. Vzhledem k absenci elektronického zařízení v ČR probíhají v současné době kontroly namátkovými návštěvami probačních úředníků. Frekvence namátkových kontrol si probační úředník stanovuje sám. Dle Metodického pokynu PMS ČR je stanovena kontrola alespoň třikrát měsíčně. K provedení namátkové kontroly může probační úředník žádat doprovod Policie ČR, popř. městské policie.

Výkon trestu domácího vězení může předseda senátu z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit či přerušit. Mezi tyto důvody můžeme zahrnout zdravotní obtíže pachatele vyžadující hospitalizaci, zařízení rodinných záležitostí či úprava obydlí k výkonu trestu domácího vězení. Během výkonu trestu mohou nastat ze strany pachatele změny týkající se místa výkonu trestu a doby výkonu trestu. O schválení těchto změn rozhoduje předseda senátu na základě návrhu pachatele, státního zástupce či probačního pracovníka, anebo i bez návrhu. Předseda senátu může rozhodnutím změnit uložené povinnosti či omezení. (Ščerba, 2011)

5.3 Dohled

Dohled je prostředek, který ukládá soud nebo státní zástupce v případě, že je nezbytné sledovat a kontrolovat chování pachatele a je vykonáván probačním úředníkem.

„Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační pracovník“), spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Účelem dohledu je:

- a) sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,*
- b) odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.“*
(Zákon č. 40/2009 Sb., § 49)

Pachatel, kterému byl uložen dohled, je povinen spolupracovat s probačním úředníkem, plnit probační plán, dostavovat se ve sjednaných lhůtách na středisko PMS, informovat úředníka o svém bydlišti, zaměstnání, sociální situaci a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu a umožnit probačnímu úředníkovi vstup do svého obydlí. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

Náplní práce probačních úředníků není pouze vykonávat dohled, ale vést pachatele k bezproblémovému způsobu života a ke kladnému vztahu k prostředí, ve kterém žije. Musí prozkoumat sociální a rodinné prostředí pachatele, zkoumat jeho osobnost a hodnoty, posiluje schopnost řešit konfliktní situace a mapuje pachatelovy potřeby. Napomáhá pachateli dodržovat pravidelný režim, doplnit si vzdělání, zajistit si vhodné zaměstnání, bydlení, případně nabízí možnosti různých léčebných programů (léčba alkoholu, závislosti na omamných či psychotropních látkách nebo patologického hráčství). Důležitým aspektem dohledu je preventivní působení na obviněného, jehož cílem je zabránění recidivě trestné činnosti. To vše se neobejde bez vhodné motivace klienta, aby se už nadále nedostal do konfliktu se zákonem, nepáchal trestné činy a nestal se tak recidivistou.⁴

5.3.1 Postup v rámci dohledu

Po obdržení soudního rozhodnutí o alternativním trestu nebo opatření kde je uložen dohled, zahájí středisko probační činnost tím, že neprodleně kontaktuje pachatele. Pro

---

⁴ ČMAKALOVÁ, E., 2013, Odborná praxe vykonávaná v rámci studia na středisku PMS ČR

obviněného se jedná většinou o „nedobrovolné“ rozhodnutí. Během konzultace probační úředník informuje pachatele o výkonu dohledu, o právech a povinnostech, které pro pachatele vyplývají, a na základě spolupráce sestavuje s pachatelem probační program. Probační program je individuální, obsahuje cíle dohledu a dílčí kroky k naplnění cílů. Jedná se o dlouhodobou individuální spolupráci, která se odvíjí od specifických potřeb, zájmů a možností pachatele. Úkolem probačního úředníka je pomáhat pachateli naplňovat jednotlivé cíle, provádět kontrolu uložených povinností a omezení a vyhodnocovat výsledky, kterých bylo dosaženo. Probační úředník vypracovává v půlročních lhůtách zprávy o průběhu dohledu nad pachatelem, které sděluje soudci či státnímu zástupci. Středisko PMS ČR ukončuje výkon dohledu na základě rozhodnutí soudce o osvědčení či neosvědčení se klienta ve zkušební době uloženého alternativního trestu. (Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace, 2008)

5.4 Restorativní justice

Restorativní justice (nápravná justice, obnovující spravedlnost) je nový směr, se kterým se setkáváme v rámci trestního práva. Působí vedle klasické trestní justice a trestní justici doplňuje. „*Restorativní justici lze chápat jako soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti.*“ (Karabec, 2003, s. 8)

Howard Zehr (nar. 1944) je americký kriminalista, který je považován za průkopníka moderního pojetí restorativní justice. Vedl několik mezinárodních akcí na téma restorativní justice a konference na téma oběť, pachatel a trestní soudnictví.

Restorativní justice začala postupovat do českého trestního práva v druhé polovině 90. let 20. století. Některé restorativní postupy a metody jsou již u nás zakotveny, např. v rámci narovnání (forma odklonu v trestním řízení, která napomáhá k urovnání vztahu mezi pachatelem a poškozeným). (Štern, 2010)

Restorativní justice vychází z toho, že spáchaný trestný čin neporušuje pouze veřejný zájem a práva vůči státu, ale že se jedná rovněž o spor mezi pachatelem a obětí. Primárním cílem restorativní justice je poskytnutí náhrady obětem trestného činu a urovnání konfliktu mezi pachatelem a poškozeným. Na straně poškozeného se může jednat o újmu materiální, fyzickou, psychickou a také narušení sociálních vazeb – osobního a rodinného života. Cílem restorativní justice je převzetí zodpovědnosti pachatele a pochopení následků spáchané trestné činnosti - s tím úzce souvisí uznání viny pachatele. Základním prostředkem restorativní justice je mediace. (Ščerba, 2011)

Karabec (2003) řadí mezi principy restorativní justice

- a) Respekt – nejen vůči oběti, ale i k pachateli.
- b) Odpovědnost – pachatel nese odpovědnost za spáchaný trestný čin.
- c) Participace – aktivní zapojení všech účastníků trestného činu.
- d) Vyváženost – hledání vhodného řešení pro všechny zúčastněné strany.
- e) Dobrovolnost – účast na událostech trestného činu v rámci restorativní justice je dobrovolná.
- f) Pospolitost – zapojení nejen pachatele a oběti, ale i jejich sociálního prostředí.
- g) Individualita – respektování individuality každého jedince, souvisí s pospolitostí.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Výzkumné šetření

Pro praktickou část bakalářské práce byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření. Nejedná se zcela o výzkumnou činnost úplně v pravém slova smyslu, ale spíše o metodu průzkumného šetření.

Vědecký výzkum v pedagogice vymezujeme jako záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy. (Chráska, 2007)

PMS ČR začala vykonávat svoji činnost 1.1.2001 a to na základě zákona o PMS. Ze statistiky uvedené na internetových stránkách PMS vyplývá, že za první rok výkonu své činnosti bylo nově evidováno 18 410 spisů. 1 486 spisů (tj. 8,1%) se týkalo mladistvých klientů. Střediska byla nejvíce vytížená v oblasti výkonu OPP, pro které bylo evidováno 10 180 případů. V roce 2006 bylo zaznamenáno již 24 885 případů. V minulém roce 2013 bylo na PMS ČR zaregistrováno celkem 26 028 spisů. Ve 2 913 případech (11,2 %) se jednalo o klienty ve věku 0-18 let (mládež) a ve 23 115 případech o klienty starší 18 let (88,8 %). Za dvanáct let můžeme vidět nárůst o 7 618 evidovaných spisů. Dá se tedy konstatovat, že PMS je sice organizace s krátkou působností, ale s neustálým nárůstem evidovaných případů. (PMS, 2002-2014)

6.1 Metodologie výzkumu

Dotazník je nejrozšířenější a nejpropracovanější technikou sběru dat. Dotazníkové šetření je kvantitativní metoda založená na deduktivním přístupu. Kvantitativní výzkum bývá také nazýván výzkumem experimentálním či tradičním. Výhodou kvantitativního výzkumu je velký a poměrně rychlý sběr informací od velkého počtu respondentů, kteří mají při vyplňování dotazníku větší čas na rozmyšlení. Nevýhodou dotazníkového šetření může být obtížnost v ověřování pravdivosti odpovědí a rovněž jeho návratnost.

Dotazník, který byl vytvořen pro bakalářskou práci, se skládá z 21 otázek a 3 podotázek. Dotazník je anonymní a veškeré získané údaje byly použity jen pro účely zpracování práce. Dotazník byl sestaven tak, aby otázky byly jasné a srozumitelné všem respondentům. Respondenti byli požádáni o úplné a pravdivé vyplnění dotazníku a označovali jen jednu odpověď. Jednalo se o otázky uzavřené (výběr z nabízených možností), otázky

adresované na osobu respondenta (věk, pohlaví, vzdělání) a otázky zaměřené na názor respondenta.

6.2 Cíl a stanovení výzkumných otázek

Cílem dotazníku bylo zjistit, jak jsou respondenti informováni o existenci organizace PMS ČR a dále jaké zaujímají postoje k trestné činnosti a alternativním trestům.

Na základě výše uvedeného byly stanoveny následující výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1

Budou instituci PMS ČR znát více respondenti věkové kategorie 19 – 30 let nebo respondenti starší ve věku 41 – 50 let?

Výzkumná otázka č. 2

Jaké ukončené vzdělání budou mít respondenti, kteří navrhují snížení hranice trestní odpovědnosti 15 let? Bude se jednat o respondenty s nižším vzděláním (základní, střední – vyučen) nebo se vzděláním zakončené maturitní zkouškou či vysokoškolským diplomem?

Výzkumná otázka č. 3

Bude se nacházet v roli poškozeného více žen než mužů?

6.3 Popis výzkumného vzorku

Počet respondentů by měl být přiměřený a vhodně vybraný, nýbrž výběr respondentů ovlivňuje pravděpodobnost výsledků.

Dotazník byl předán respondentům osobně či prostřednictvím další osoby v podobě tištěné papírové verze a dále byl rozeslán pomocí e-mailu. Jako nejvýhodnější se ukázalo osobní předání dotazníků, u kterých byla skoro stoprocentní návratnost (140 dotazníků – návratnost 135). Nejmenší návratnost činila u dotazníků rozesílaných e-mailem (z 25 dotazníků bylo navraceno pouze 5). Celkem bylo rozesláno 200 dotazníků, návratnost činila 149 dotazníků (tj. 74,5 %). Výsledky byly zpracovány ze 149 dotazníků, které byly považovány za 100 %.

Jednalo se o respondenty různého pohlaví, věkové kategorie, vzdělání a zaměstnání, o respondenty žijící jak na malé obci, tak ve velkých městech. Respondenti vyplňovali

dotazníky v oblasti Olomouckého kraje (viz. Obrázek 1), ve městech Šumperk, Mohelnice, Olomouc, Prostějov a jím přidružených obcích, v období od měsíce ledna 2014 do března 2014.

Obrázek 1 – Mapa Olomouckého kraje (zdroj: Fincentrum)

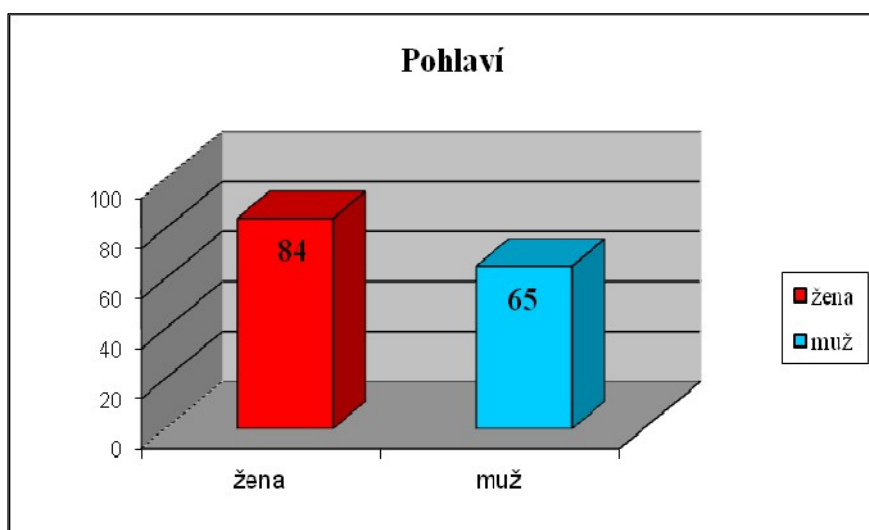
6.4 Analýza a interpretace získaných dat

Vyplněné dotazníky byly nejdříve zkontrolovány. Výsledky byly zpracovány v počítačovém programu Microsoft Office Excel. Tento program umožnil vypracování tabulek s absolutní a relativní četností (v %), které byly následně prezentovány formou prostorových sloupcových grafů. Výsledky jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

Otázka č. 1 – Pohlaví

Pohlaví		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
žena	84	56,4
muž	65	43,6
Celkem	149	100%

Tabulka 1 - Pohlaví

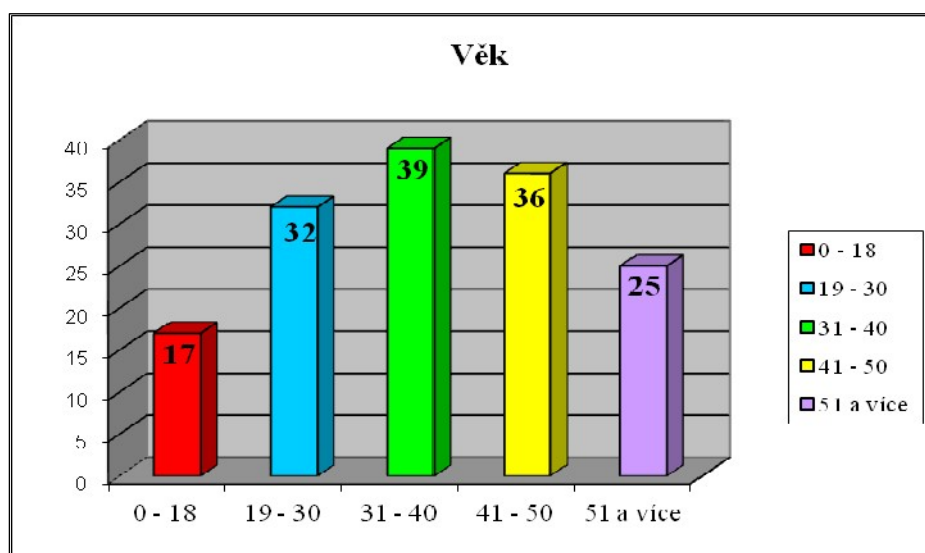
Graf 1 – Pohlaví

Z celkového počtu 149 respondentů bylo 84 žen a 65 mužů. Žen bylo o 12,8 % více než mužů. Dotazované ženy byly převážně středoškolsky vzdělané – 29 žen vlastnilo výuční list a 39 maturitní vysvědčení. 23 mužů absolvovalo střední školu s maturitou a 18 mužů se pyšnilo vysokoškolským titulem.

Otázka č. 2 – Věk

Věk		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
0 – 18	17	11,4
19 – 30	32	21,5
31 – 40	39	26,1
41 – 50	36	24,2
51 a více	25	16,8
Celkem	149	100 %

Tabulka 2 – Věk

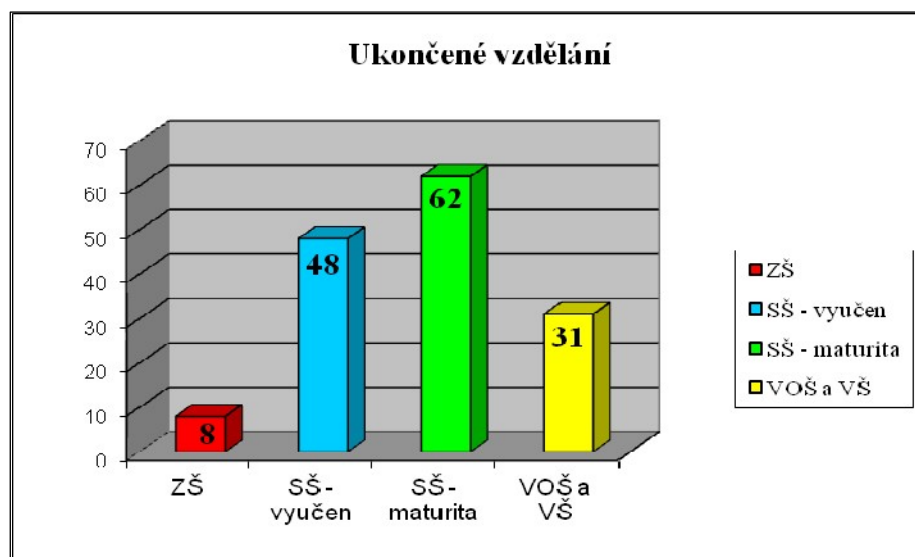
Graf 2 - Věk

Věkové skupiny respondentů byli víceméně vyrovnané. Nejpočetnější věkovou skupinou byli respondenti ve věku 31 až 40 let, kteří tvořili 36,1 % z celkového počtu a následně 24,2 % respondentů ve věku 41 až 50 let. Jen o 2,7 % méně bylo respondentů ve věku od 19 do 30 let. Nejmenší skupinu tvořili respondenti ve věku do 18 let (11,4 %).

Otázka č. 3 – Vaše ukončené vzdělání

Ukončené vzdělání		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Základní	8	5,4
SŠ – vyučen	48	32,2
SŠ – maturita	62	41,6
vyšší odborné a vysokoškolské	31	20,8
Celkem	149	100 %

Tabulka 3 – Vzdělání

Graf 3 – Vzdělání

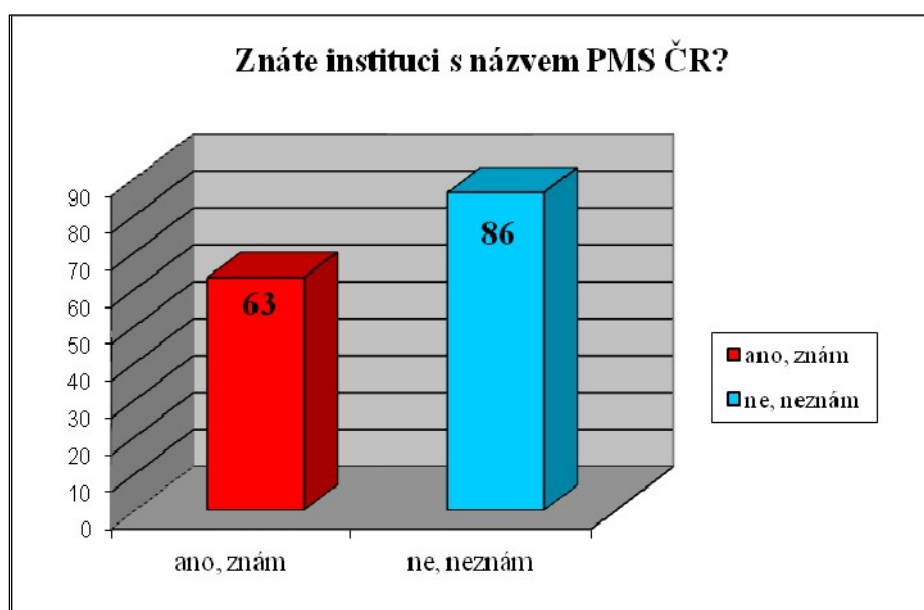
Výzkumu se zúčastnilo 62 respondentů se středoškolským vzděláním zakončené maturitní zkouškou. Respondentů se středoškolským vzděláním ukončené výučním listem bylo celkem 48. Vysokoškolský diplom vlastní 31 respondentů. Se základním vzděláním vyplňovalo dotazníky 8 respondentů, což tvoří 5,4 % z celkových 100 %. Základní vzdělání mělo 5 mužů a 3 ženy.

Otázka č. 4 – Znáte instituci s názvem Probační a mediační služba ČR?

Znáte instituci s názvem PMS ČR?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano, znám	63	42,3
ne, neznám	86	57,7
Celkem	149	100 %

Tabulka 4 – Instituce PMS ČR

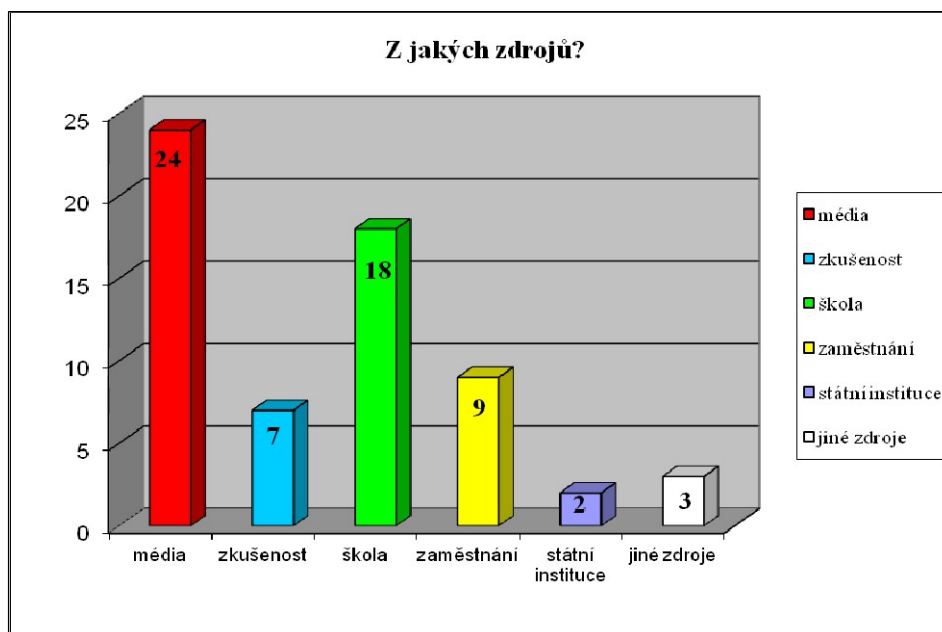
Graf 4 – Instituce PMS ČR

Se čtvrtou otázkou dotazníkového šetření souvisí výzkumná otázka č. 1. Instituci Probační a mediační služby ČR neznalo 86 respondentů (tj. 57,7 %). 63 respondentů (tj. 42,3%) znalo instituci PMS ČR.

4.1 Pokud ano, z jakých zdrojů?

Pokud ano, z jakých zdrojů?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
média – internet, TV	24	38,1
osobní zkušenost	7	11
ze školy	18	28,6
ze zaměstnání	9	14,3
státní instituce	2	3,2
jiné zdroje	3	4,8
Celkem	63	100 %

Tabulka 4.1 – Zdroje

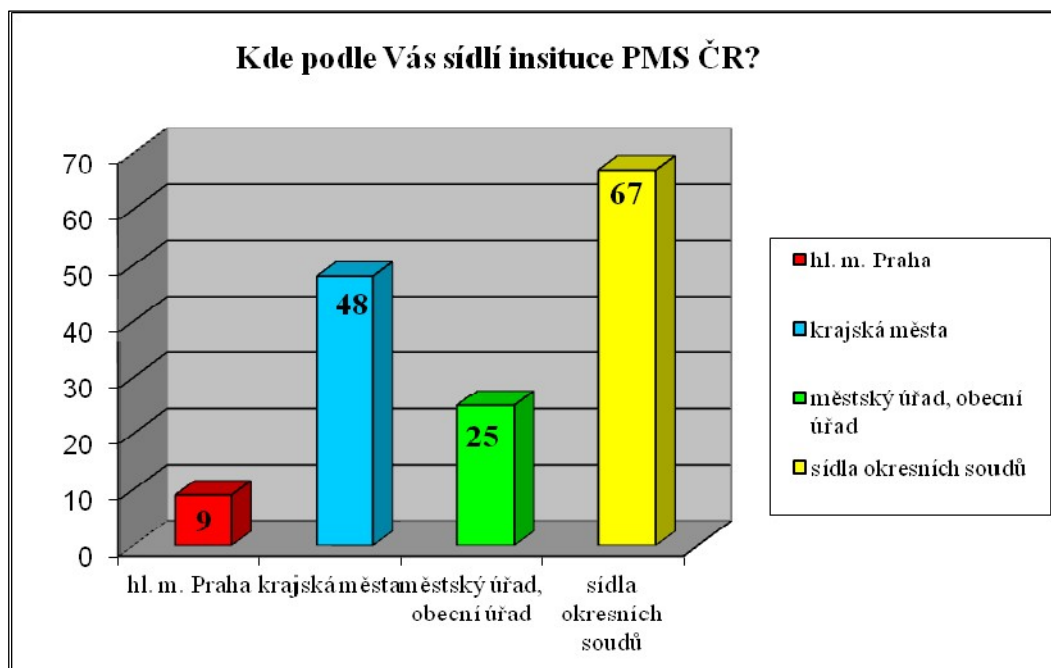
Graf 4.1 – Zdroje

Z 63 dotazovaných se 38,1 % respondentů dozvědělo o organizaci PMS ČR ze sdělovacích prostředků (internet, televize, tisk) a 28,6 % respondentů ze školy. Z vlastního zaměstnání zná organizaci 14,3 % respondentů. Osobní zkušenost s PMS ČR má 11 % respondentů. Instituce PMS ČR je nejméně známá formou státních institucí (městské a obecní úřady a úřady práce), jednalo se pouze o 2 respondenty (3,2 %).

Otázka č. 5 - Kde podle Vás sídlí instituce Probační a mediační služby ČR?

Kde podle Vás sídlí instituce PMS ČR?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
hl. m. Praha	9	6
krajská města	48	32,2
městský úřad, obecní úřad	25	16,8
sídla okresních soudů	67	45
Celkem	149	100 %

Tabulka 5 – Sídlí PMS ČR

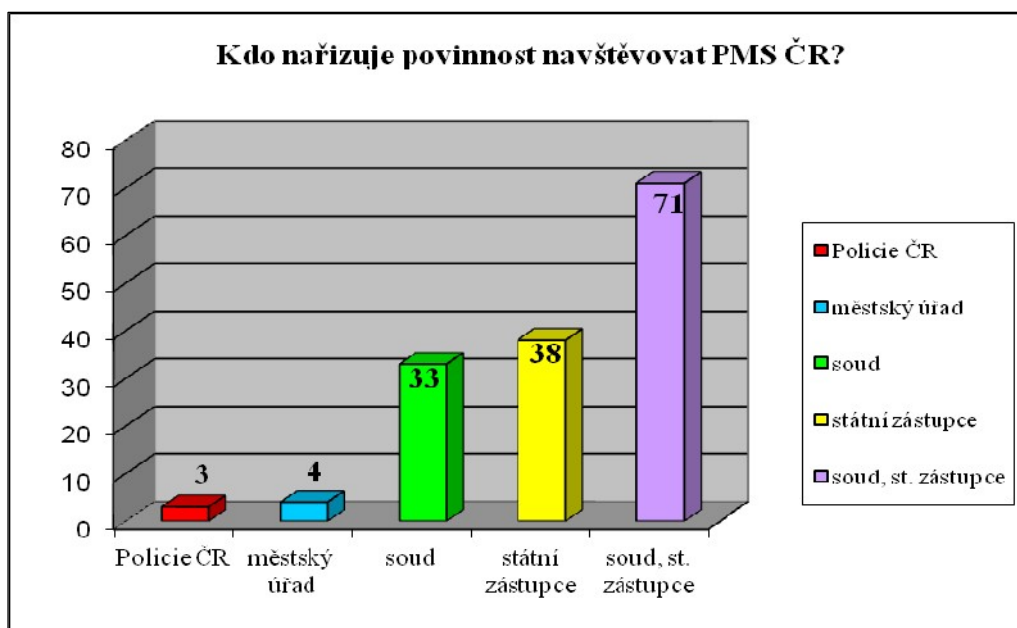
Graf 5 – Sídlí PMS ČR

Výzkumem bylo zjištěno, že necelá polovina respondentů (45 %) uvedla, že instituce PMS ČR sídlí ve městech působení okresních soudů. 32,2 % respondentů označila za sídlí PMS ČR krajská města. Hlavní město Prahu s 6 % prezentovalo 9 respondentů.

Otázka č. 6 - Kdo nařizuje povinnost navštěvovat Probační a mediační službu ČR?

Kdo nařizuje povinnost navštěvovat PMS ČR?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Policie ČR	3	2
městský úřad	4	2,7
soud	33	22,1
státní zástupce	38	25,5
soud, státní zástupce	71	47,7
Celkem	149	100 %

Tabulka 6 – Povinnost navštěvovat PMS ČR

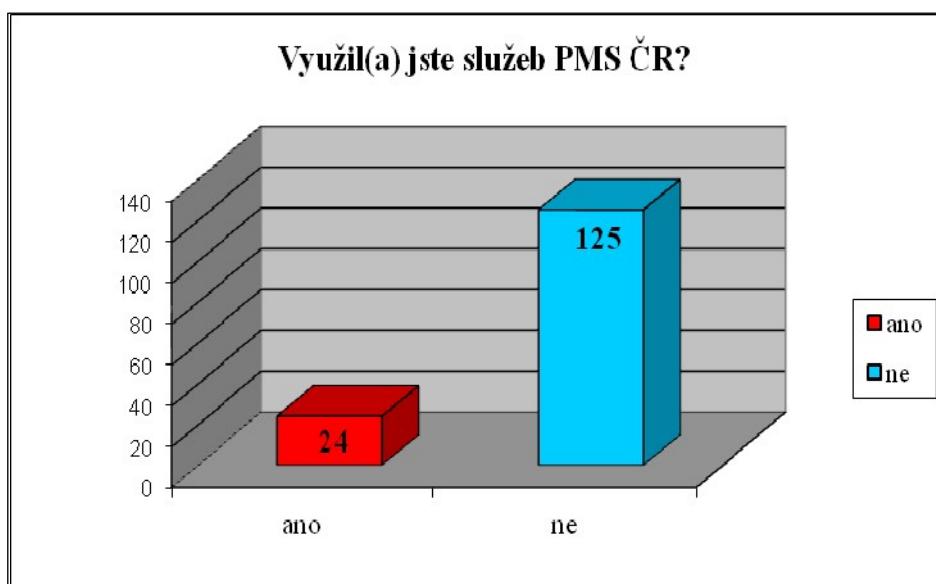
Graf 6 – Povinnost navštěvovat PMS ČR

71 respondentů se vyjádřilo správně, že povinnost navštěvovat PMS ČR nařizuje soud i státní zástupce. 38 respondentů uvedlo, že tuhle povinnost nařizuje pouze státní zástupce. Soud byl označen 33 respondenty. Zanedbatelné jsou položky Policie ČR s 3 respondenty a městské úřady (odbor sociálních věcí) se 4 respondenty.

Otázka č. 7 - Využil(a) jste osobně činností (služeb) Probační a mediační služby ČR?

Využil(a) jste osobně činností (služeb) PMS ČR?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	24	16,1
ne	125	83,9
Celkem	149	100 %

Tabulka 7 – Využití činností PMS ČR

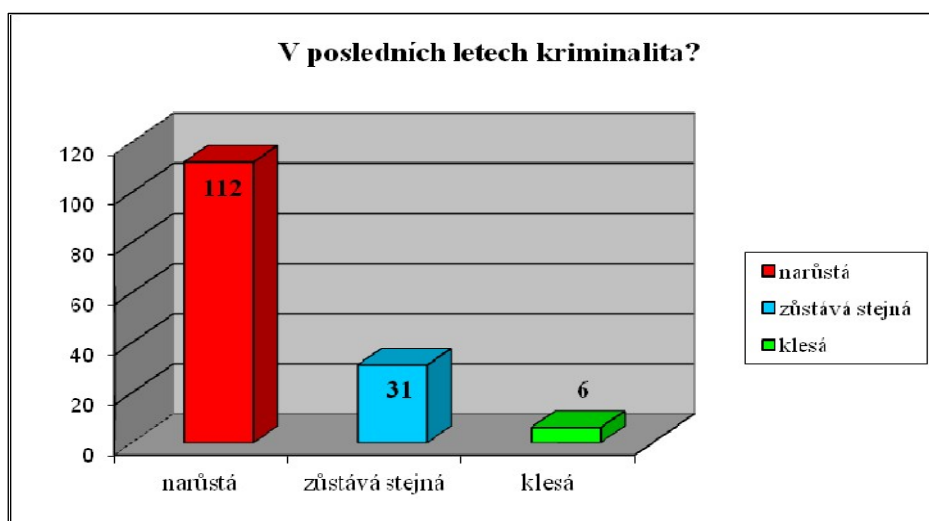
Graf 7 – Využití činností PMS ČR

Činností (služeb) PMS ČR nevyužilo 125 respondentů (tj. 83,9 %). Služeb zmiňované instituce využilo již 24 respondentů (16,1 %). Z hlediska pohlaví se jednalo o 8 žen a 16 mužů. Dalo by se konstatovat, že dotazovaní neměli zatím menší či větší zkušenost s páčáním trestné činnosti.

Otázka č. 8 - V posledních letech podle Vás kriminalita?

V posledních letech podle Vás kriminalita?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
narůstá	112	75,2
zůstává stejná	31	20,8
Klesá	6	4
celkem	149	100 %

Tabulka 8 – Kriminalita

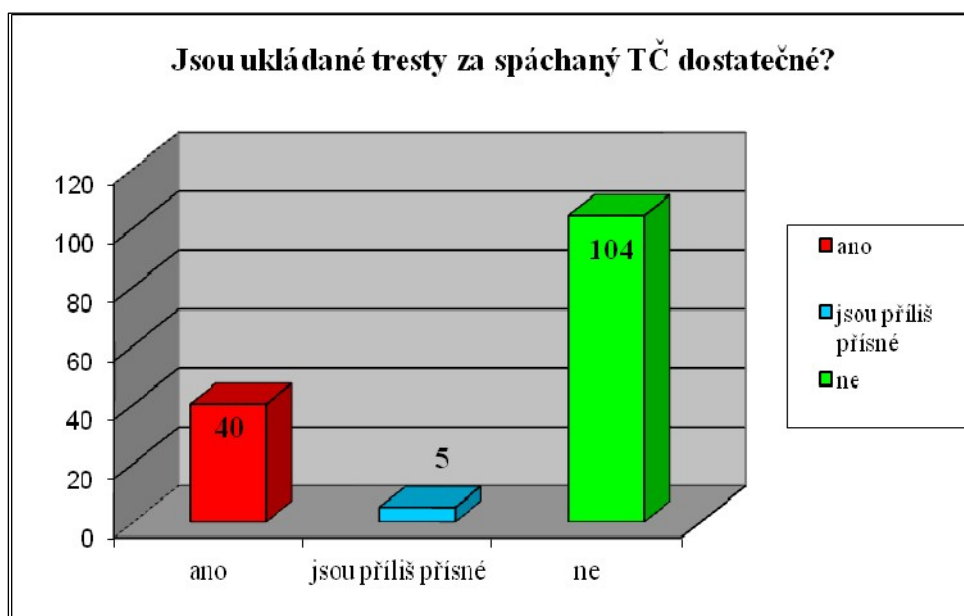
Graf 8 – Kriminalita

Dle vyjádření 112 respondentů (75,2 %) dochází v posledních letech k nárůstu kriminality. 31 respondentů (20,8 %) se myslí, že kriminalita zůstává na stejné úrovni a pouze 6 dotazovaných (4 %) se domnívá, že kriminalita klesá. Údaje o zjištěných a objasněných trestných činech najdeme dále v kapitole 6.6 Diskuze. Na Obrázku 2 lze vidět, že k nárůstu kriminality nedochází.

Otázka č. 9 - Jsou podle Vás ukládané tresty za spáchaný trestný čin dostatečné?

Jsou podle Vás ukládané tresty za spáchaný trestný čin dostatečné?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	40	26,8
jsou příliš přísné	5	3,4
Ne	104	69,8
celkem	149	100 %

Tabulka 9 – Ukládané tresty

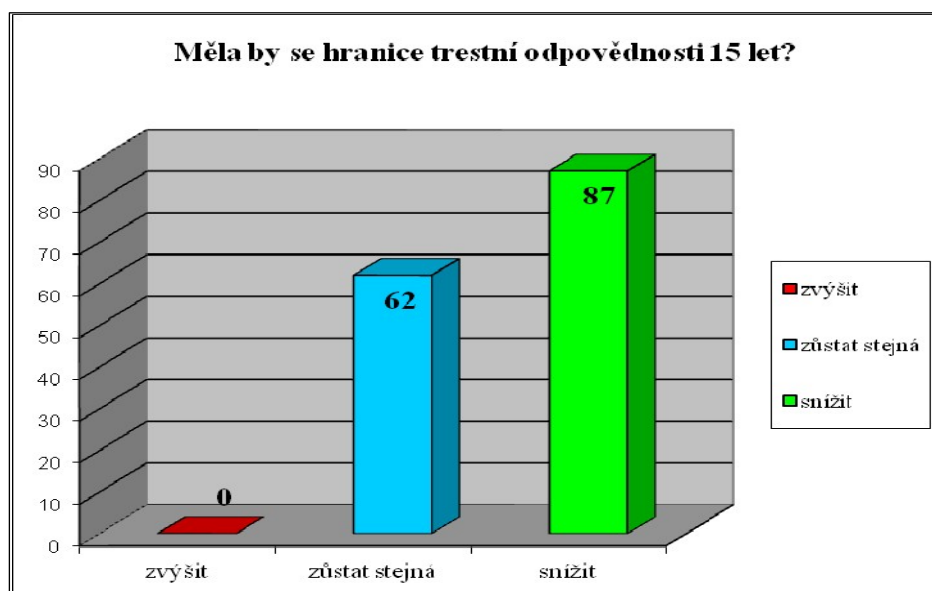
Graf 9 – Ukládané tresty

Ukládané tresty za spáchané trestné činy jsou na základě sdělení 104 respondentů (tj. 69,8 %) nedostačující. 40 respondentů (tj. 26,8 %) sdělilo, že ukládané tresty jsou postačující. Pouze 5 respondentů (tj. 3,4 %) si myslí, že ukládané tresty za spáchané trestné činy jsou příliš přísné.

Otázka č. 10 - Měla by se, dle Vašeho názoru, hranice trestní odpovědnosti 15 let?

Měla by se, dle Vašeho názoru, hranice trestní odpovědnosti 15 let?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
zvýšit	0	0
zůstat stejná	62	41,6
Snížit	87	58,4
celkem	149	100 %

Tabulka 10 – Hranice trestní odpovědnosti

Graf 10 – Hranice trestní odpovědnosti

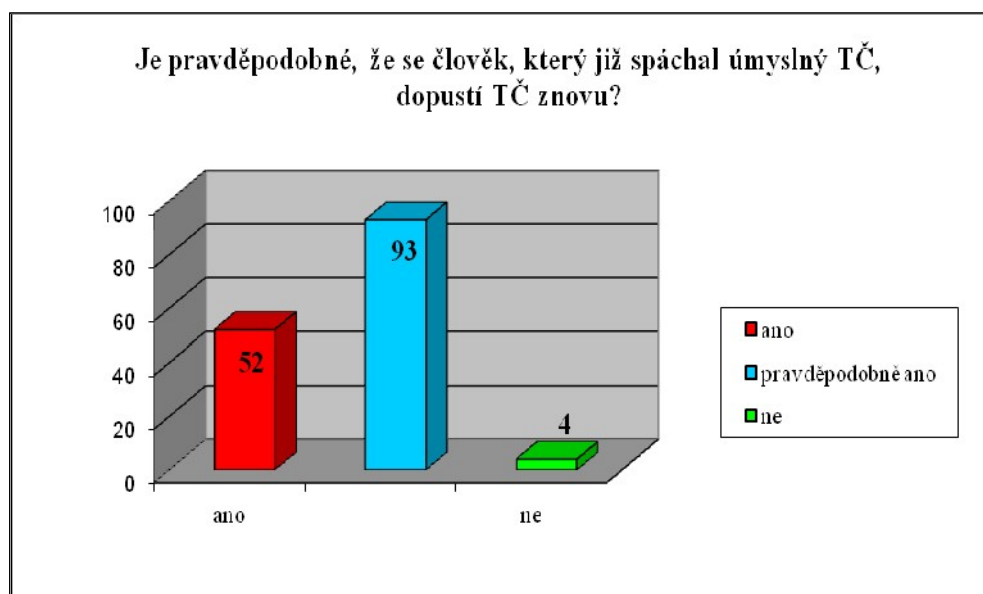
Otázka č. 10 se prolíná s výzkumnou otázkou číslo dvě. Se snížením hranice trestní odpovědnosti 15 let souhlasilo 87 respondentů (58,4 %). Nezanedbatelný je i názor 62 respondentů (41,6 %), že hranice trestní odpovědnosti by měla nadále zůstat stejná, tedy 15 let. Žádný z respondentů nesouhlasil se zvýšením této hranice. Dalo by se říci, že člověk, který dovršil 15 let je dostatečně vyzrálý, aby nesl zodpovědnost za své chování.

Otázka č. 11 - Je podle Vás pravděpodobné, že se člověk, který již spáchal úmyslný trestný čin (krádež, ublížení na zdraví, ...), dopustí trestného činu znovu?

Je podle Vás pravděpodobné, že se člověk, který již spáchal úmyslný trestný čin, dopustí trestného činu znovu?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	52	34,9
pravděpodobně ano	93	62,4
Ne	4	2,7
Celkem	149	100 %

Tabulka 11 – Pravděpodobnost spáchání TČ

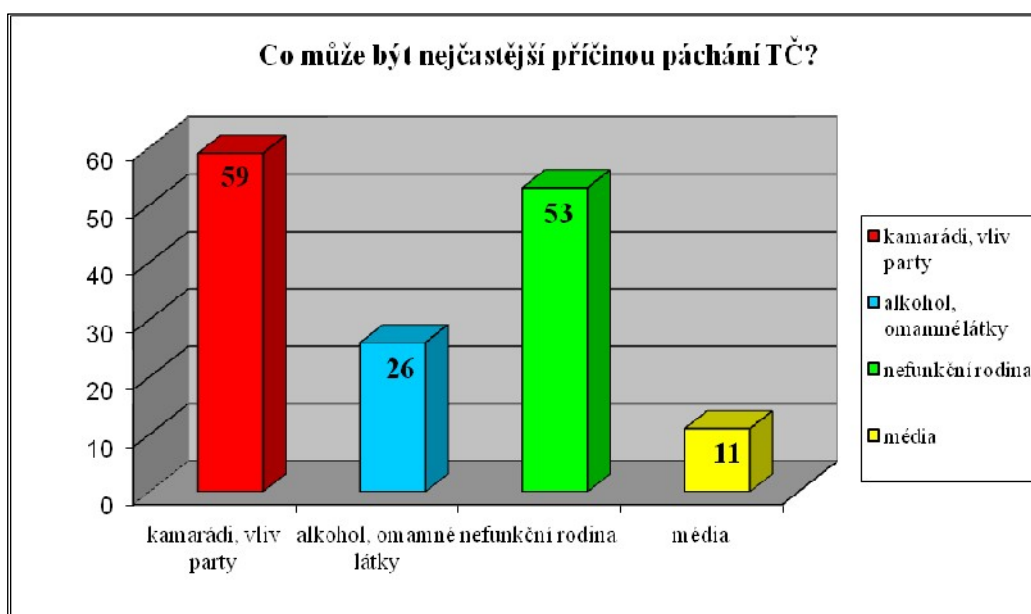
Graf 11 – Pravděpodobnost spáchání TČ

Ze všech dotazovaných označili jen 4 respondenti zápornou odpověď, že člověk, který již spáchal úmyslný trestný čin, nebude nadále opětovat toto jednání. Opačného názoru je 52 respondentů, kteří jsou přesvědčeni, že určitě dojde znovu ke spáchání trestného činu a dalších 93 respondentů je názoru, že je velmi pravděpodobné opakování trestního jednání.

Otázka č. 12 - Co může být, podle Vás, nejčastější příčinou páchaní trestných činů?

Co může být, podle Vás, nejčastější příčinou páchaní trestných činů?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
kamarádi, vliv party	59	39,6
alkohol, omamné látky	26	17,4
nefunkční rodina	53	35,6
Média	11	7,4
Celkem	149	100 %

Tabulka 12 – Příčina páchaní TČ

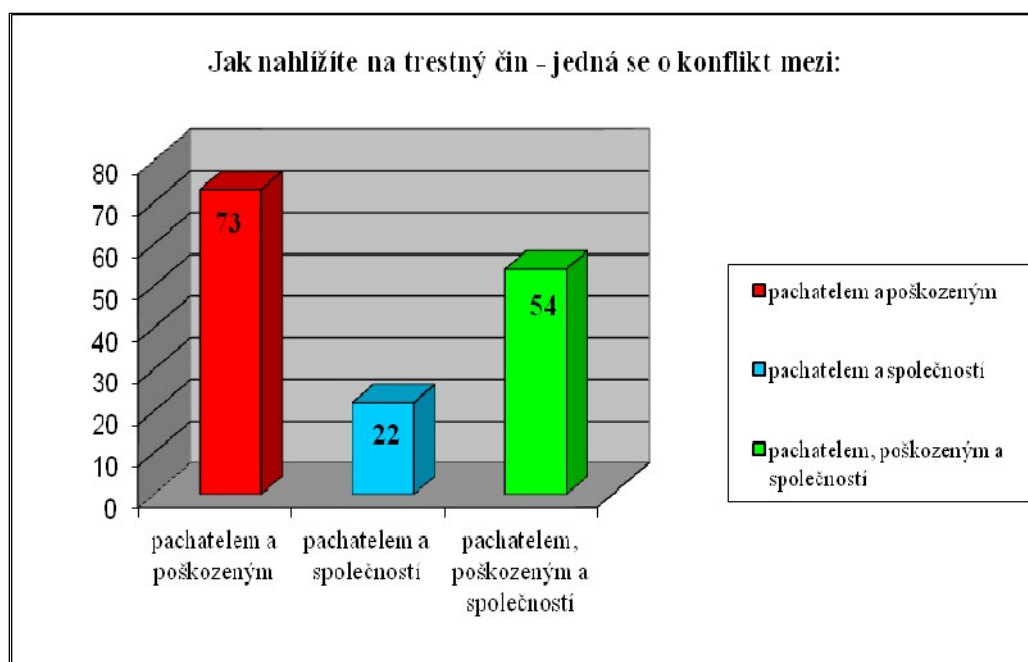
Graf 12 – Příčina páchaní TČ

Kamarádi, vliv party a nefunkční rodinné prostředí jsou dle názorů respondentů nejčastější příčinou páchaní TČ. Tyto dvě položky tvoří dohromady 75,2 % odpovědí respondentů. Vliv alkoholu a omamných látek bylo označeno 26 respondenty (tj. 17,4 %). Na posledním místě se umístila média (televize, internet), které označilo 11 respondentů (7,4 %).

Otázka č. 13 - Jak nahlížíte na trestný čin – jedná se dle Vašeho názoru o konflikt mezi

Jak nahlížíte na trestný čin – jedná se dle Vašeho názoru o konflikt mezi		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
pachatelem a poškozeným	73	49
pachatelem a společností	22	14,8
pachatelem, poškozeným a společností	54	36,2
Celkem	149	100 %

Tabulka 13 – Konflikt

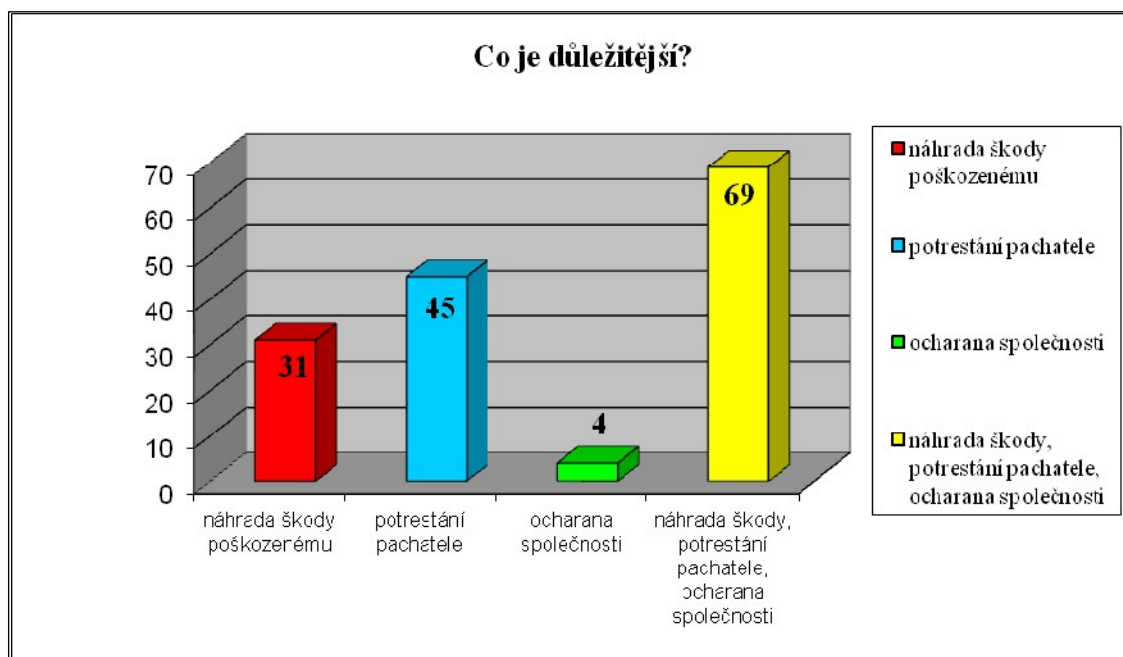
Graf 13 – Konflikt

49 % respondentů nahlíží na TČ jako na konflikt mezi pachatelem a poškozeným. 54 respondenty (36,2 %) je nahlíženo na TČ jako na konflikt mezi pachatelem, poškozeným a společností. 22 respondentů (14,8 %) zastává názor, že se jedná o konflikt mezi pachatelem a společností.

Otázka č. 14 - Co je podle Vás důležitější?

Co je podle Vás důležitější?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
náhrada škody poškozenému	31	20,8
potrestání pachatele	45	30,2
ochrana společnosti	4	2,7
náhrada škody, potrestání pachatele, ochrana společnosti	69	46,3
Celkem	149	100 %

Tabulka 14 – Co je důležitější

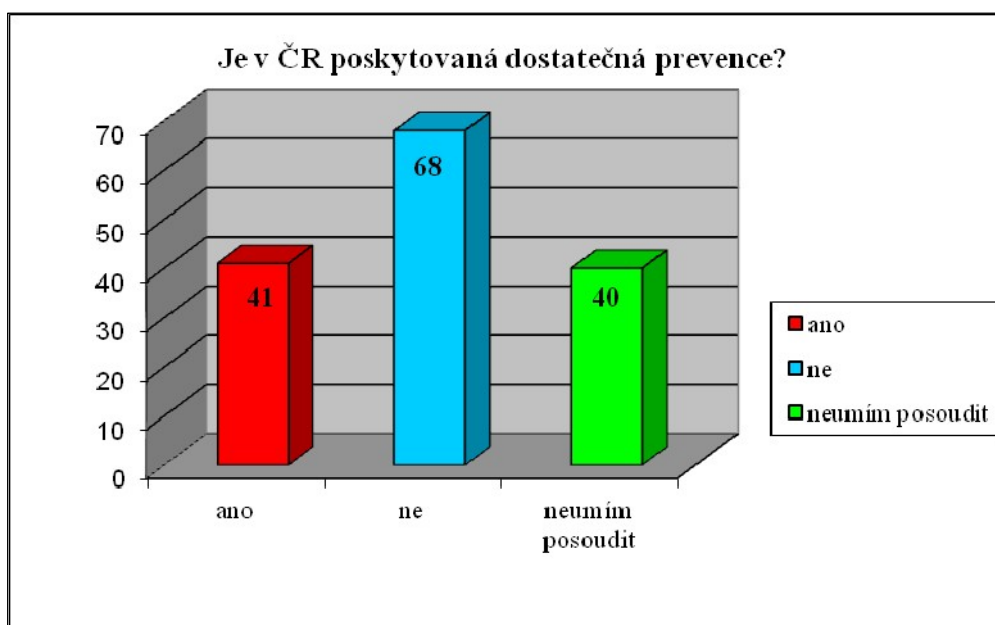
Graf 14 – Co je důležitější

Nejdůležitější je pro respondenty čtvrtá varianta a to náhrada škody poškozenému, potrestání pachatele a ochrana společnosti – tento názor zastává 69 respondentů (46,3 %). Následuje potrestání pachatele s počtem 45 respondentů. Dle dotazníkového šetření považují respondenti za nejméně důležité ochranu společnosti – vyjádřili se pouze 4 respondenti (2,7%).

Otázka č. 15 - Je v ČR poskytována dostatečná prevence v oblasti kriminality?

Je v ČR poskytována dostatečná prevence v oblasti kriminality?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	41	27,5
ne	68	45,6
neumím posoudit	40	26,9
Celkem	149	100 %

Tabulka 15 – Dostatečná prevence

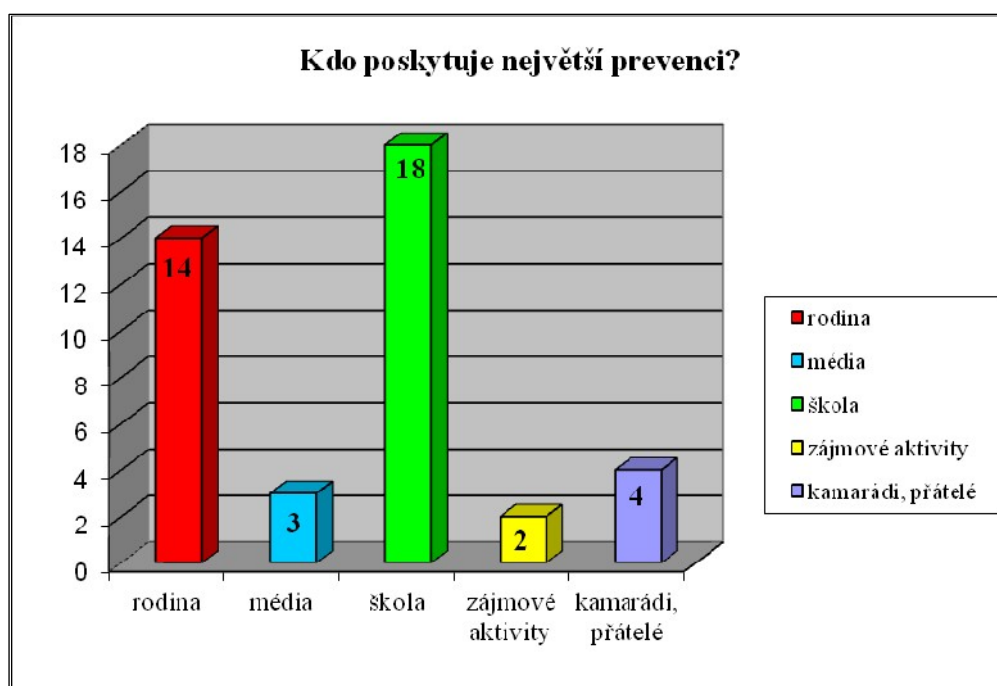
Graf 15 – Dostatečná prevence

K nedostatku poskytování prevence kriminality se vyjádřilo 68 respondentů. Naproti tomu si 41 respondentů myslí, že prevence kriminality je dostatečná a 40 respondentů nedokáže tuhle záležitost posoudit. Myslím si, že prevence kriminality by měla být prvotně poskytována výchovou v rodině. Daná problematika by neměla být zanedbávána ani v rámci vyučování ve školských zařízeních.

15.1 Pokud ano, kdo podle Vás poskytuje největší prevenci?

Pokud ano, kdo podle Vás poskytuje největší prevenci?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Rodina	14	34,1
Média	3	7,3
Škola	18	43,9
zájmové aktivity	2	4,9
kamarádi, přátelé	4	9,8
Celkem	41	100 %

Tabulka 18.1 – Poskytování prevence

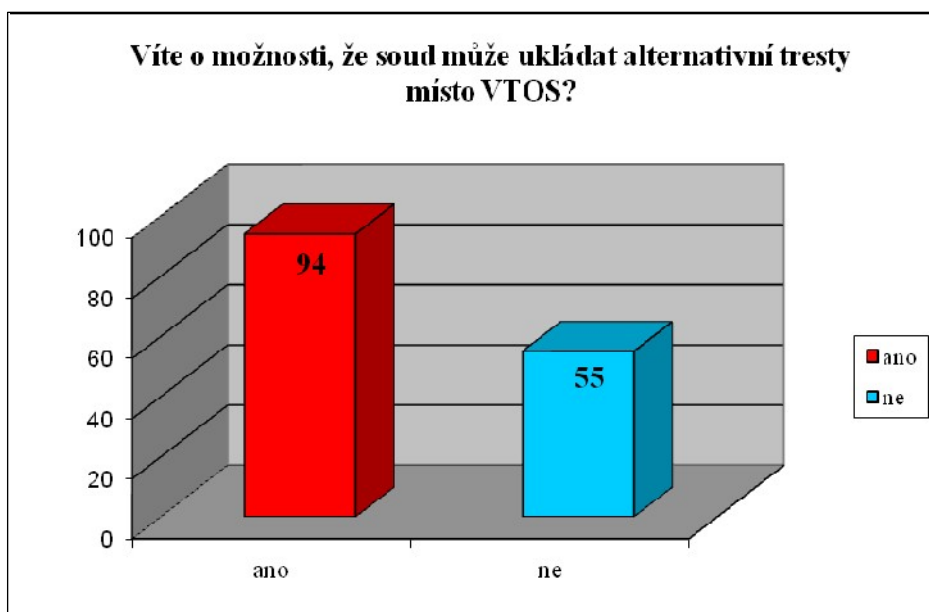
Graf 18.1 – Poskytování prevence

Prevenci v oblasti kriminality poskytuje dle názoru 43,9 % respondentů nejvíce škola. Následně 34,1 % respondentů označilo za poskytovatele prevence rodinu. K médiím, zájmových aktivitám a kamarádům se vyjádřilo nejméně respondentů.

Otázka č. 16 - Víte o možnosti, že soud může ukládat alternativní tresty (např. obecně prospěšné práce, peněžité trest, zákaz činnosti, ...) místo výkonu trestu odnětí svobody?

Víte o možnosti, že soud může ukládat alternativní tresty místo výkonu trestu odnětí svobody?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	94	63,1
ne	55	36,9
Celkem	149	100 %

Tabulka 16 – Možnost alternativních trestů

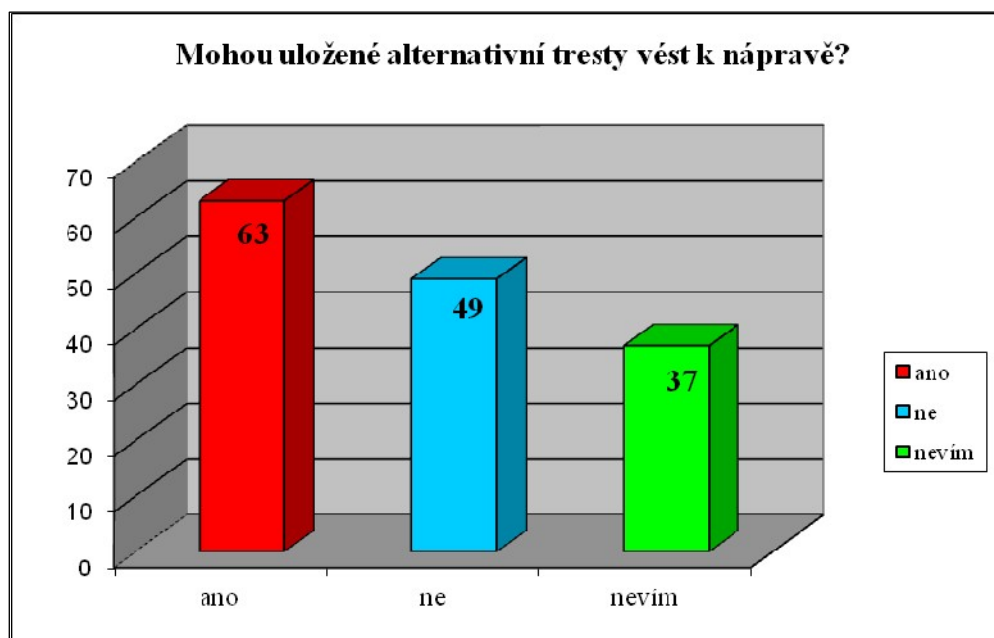
Graf 16 – Možnost alternativních trestů

94 respondentů (63,1 %) se vyjádřilo, že ví o možnosti ukládání alternativních trestů místo VTOS. Tuto možnost nezná 55 respondentů (36,9 %). Domnívám se, že respondenti budou nejspíše znát trest OPP, který u nás patří k nejznámějším alternativním trestům.

Otázka č. 17 - Mohou uložené alternativní tresty vést k nápravě pachatele?

Mohou uložené alternativní tresty vést k nápravě pachatele?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	63	42,3
ne	49	32,9
nevím	37	24,8
Celkem	149	100 %

Tabulka 17 – Náprava pachatele

Graf 17 – Náprava pachatele

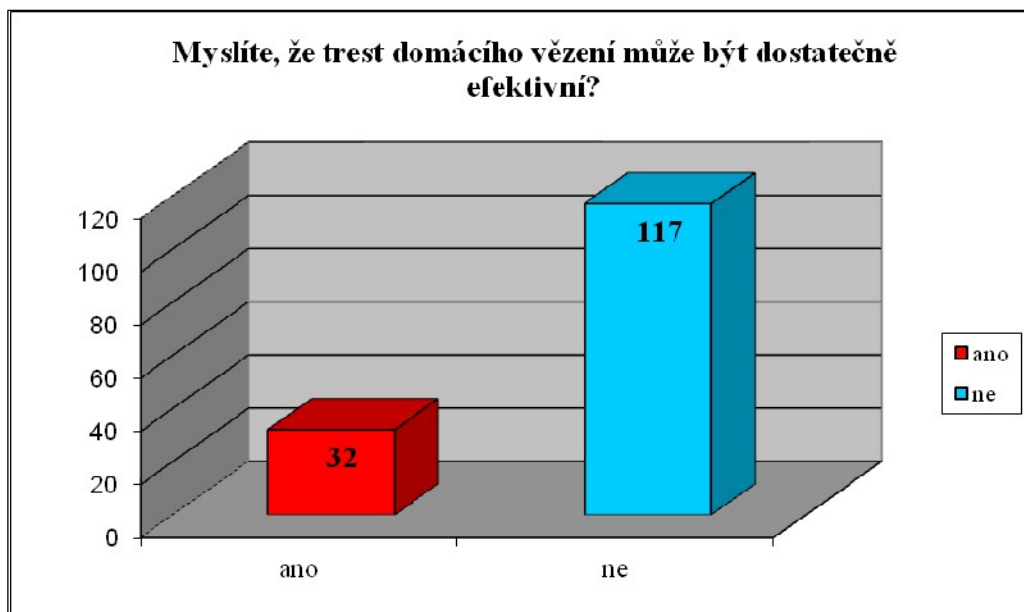
Dle názoru 63 respondentů mohou alternativní tresty vést k nápravě pachatele. 49 respondentů tento názor nesdílí a domnívá se, že alternativní tresty jsou nedostačující k nápravě pachatele. 37 respondentů neumí tuto skutečnost zhodnotit.

Otázka č. 18 - Od roku 2010 byl zaveden, do systému alternativních trestů ČR, trest domácího vězení. Myslíte si, že trest domácího vězení (povinnost zdržovat se ve vymezený čas v určitém obydlí) může být dostatečně efektivní?

Od roku 2010 byl zaveden do systému alternativních trestů ČR trest domácího vězení. Myslíte, že trest domácího vězení může být dostatečně efektivní?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano	32	21,5
ne	117	78,5
Celkem	149	100 %

Tabulka 18 – Efektivita domácího vězení

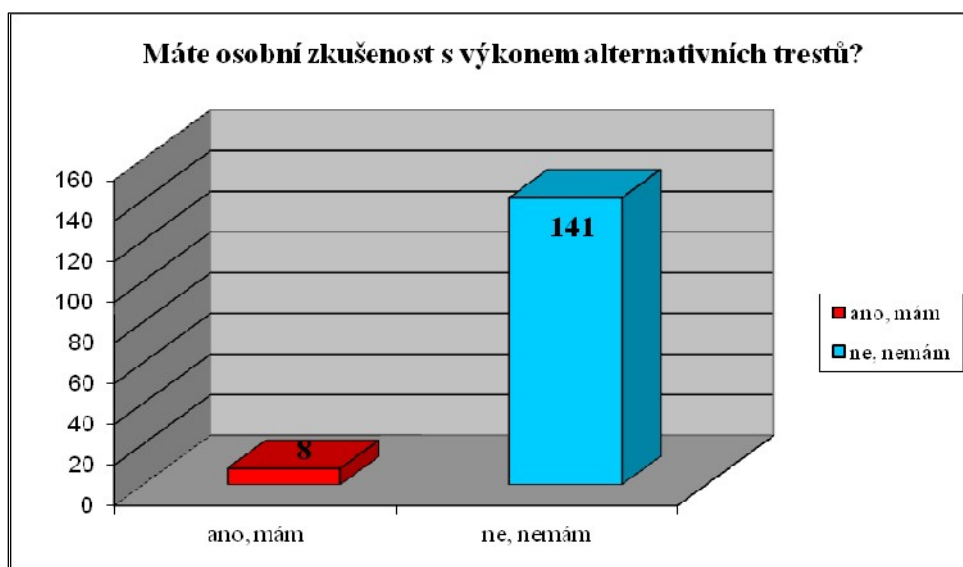
Graf 18 – Efektivita domácího vězení

K efektivitě trestu domácího vězení se přiklání 32 respondentů (21,5 %). Trest domácího vězení není pro 117 respondentů (78,5 %) dostatečně efektivním trestem. Rozhodnutí respondentů mohlo být ovlivněno skutečností, že trest domácího vězení je v ČR vykonáván krátkou dobu a chybí zde dlouholetá zkušenost.

Otázka č. 19 - Máte osobní zkušenost s výkonem alternativních trestů?

Máte osobní zkušenost s výkonem alternativních trestů?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano, mám	8	5,4
ne, nemám	141	94,6
Celkem	149	100 %

Tabulka 19 – Osobní zkušenost

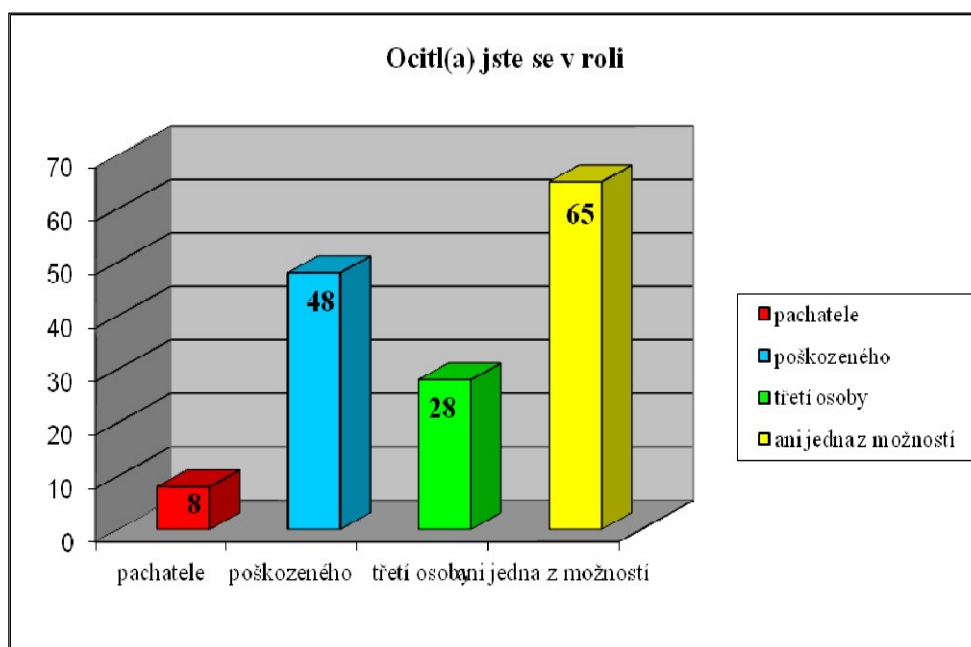
Graf 19 – Osobní zkušenost

Pouze 8 respondentů (5,4 %) má osobní zkušenost s výkonem alternativních trestů. Téměř všichni respondenti 94,6 % tuhle osobní zkušenost nemají.

Otázka č. 20 - Ocitl(a) jste se v roli

Ocitl(a) jste se v roli:		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
pachatele	8	5,4
poškozeného	48	32,2
třetí osoby	28	18,8
ani jedna z možností	65	43,6
Celkem	149	100 %

Tabulka 20 – Role

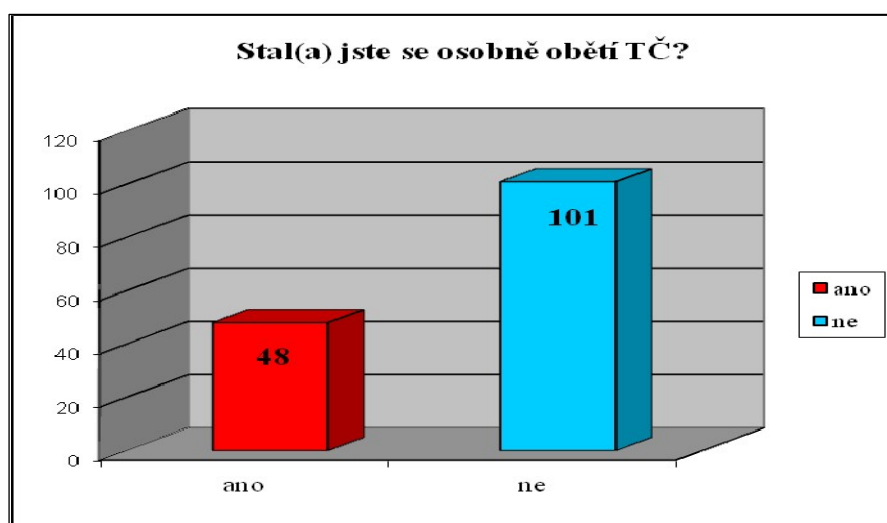
Graf 20 – Role

Ze všech 149 respondentů se 8 respondentů stalo pachateli TČ. 48 respondentů se ocitli v pozici poškozeného. V roli třetí osoby (rodinný příslušník, manžel(ka), přímý svědek) bylo 28 respondentů. 65 dotazovaných nevedlo ani jednu z nabízených možností. Dvacátá otázka je součástí výzkumné otázky č. 3, která byla analyzována v závěru praktické části.

Otázka č. 21 - Stal(a) jste se osobně obětí trestného činu?

Stal(a) jste se osobně obětí trestného činu?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	48	32,2
Ne	101	67,8
Celkem	149	100%

Tabulka 21 – Oběť TČ

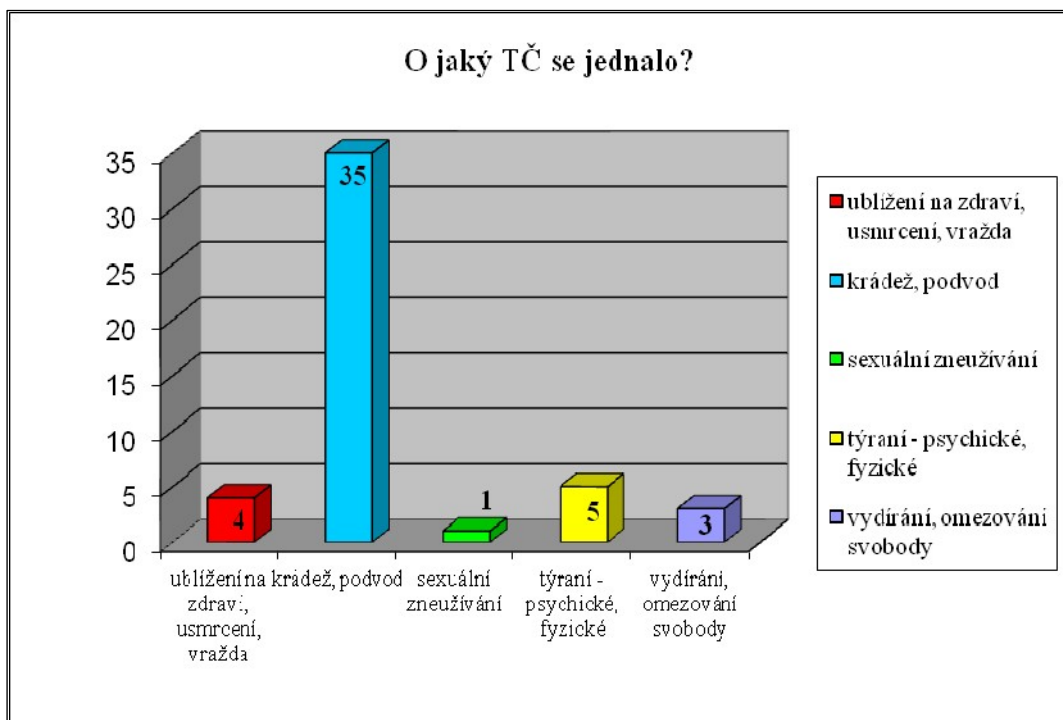
Graf 21 – Oběť TČ

48 respondentů (32,2 %) se již stalo obětí trestného činu. 101 respondentů (67,8 %) tuhle zkušenost zatím nemá. O jaké trestné činy se konkrétně jednalo je popsáno v následující otázce, která nabízí pět možností.

21.1 Pokud ano, o jaký trestný čin se jednalo?

Pokud ano, o jaký trestný čin se jednalo?		
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ublížení na zdraví, usmrcení, vražda	4	8,3
krádež, podvod	35	72,9
sexuální zneužívání	1	2,1
týrání - psychické, fyzické	5	10,4
vydírání, omezování svobody	3	6,3
Celkem	48	100 %

Tabulka 21.1 – Jaký TČ

Graf 21.1 – Jaký TČ

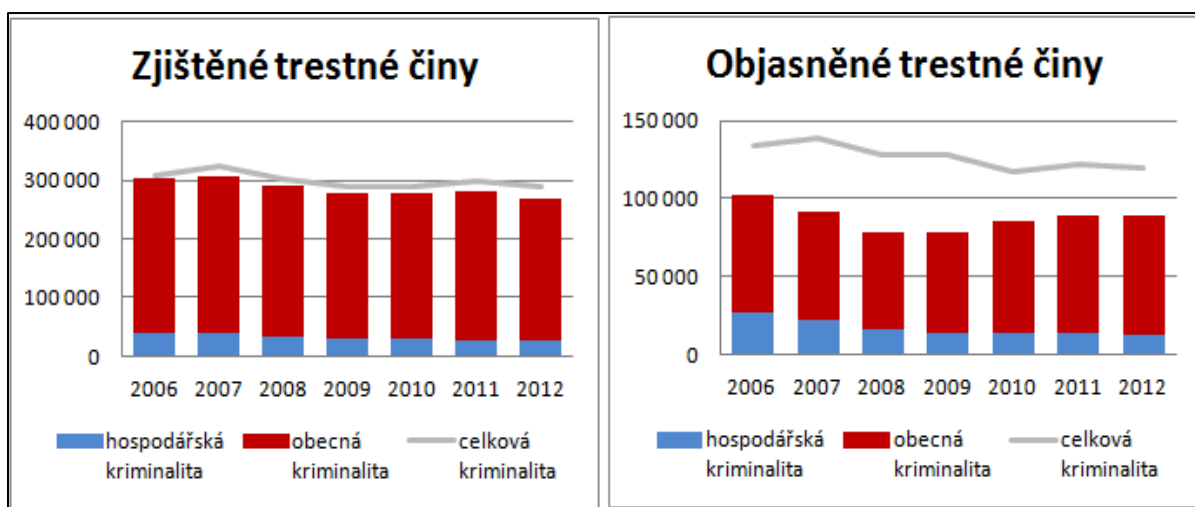
Nejčastěji se TČ týkal krádeže, podvodů a škod způsobených na majetku – z počtu 48 respondentů se jednalo o 35 respondentů. S psychickým a fyzickým týráním má zkušenost 5 respondentů, 4 respondenti byli oběťmi ublížení na zdraví a 3 respondenti byli vydírání či omezování na svobodě. 1 respondent uvedl sexuální zneužívání a znásilnění.

6.5 Diskuze

V měsících leden až březen 2014 bylo realizováno dotazníkové šetření v Olomouckém kraji, jehož cílem bylo zjistit, zda má laická veřejnost dostatečné povědomí o existenci PMS ČR a dále jaké zaujímá postoje vůči trestné činnosti a alternativním trestům. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 149 respondentů. Respondenti vyplňovali v dotazníku položky, které můžeme rozdělit do třech oblastí. Jedná se o otázky orientované na osobu respondenta a jeho osobní zkušenost s trestnou činností, otázky zaměřené na povědomí respondentů o organizaci PMS ČR a třetí blok tvoří otázky směřované na postoje respondentů k trestné činnosti a alternativním trestům.

Stanoveného cíle bylo v praktické části práci dosaženo. Z výsledků šetření vyplývá, že instituci PMS ČR zná 63 respondentů (42,3 %). Nejčastějším zdrojem získání povědomí o této organizaci byla média a školská zařízení. 45 % respondentů vědělo, že střediska PMS ČR se nachází ve městech okresních soudů. Postoje respondentů na trestnou činnost a alternativní tresty jsou spíše negativní. Respondenti se domnívají, že kriminalita narůstá, že není poskytována její dostatečná prevence a tresty ukládané za spáchané TČ jsou pro respondenty také neuspokojivé.

Dle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) můžeme vidět (viz. Obrázek 2), že od roku 2006 k nárůstu kriminality nedochází, spíše se křivka pohybuje na stejné úrovni. Dokonce v roce 2012 došlo k jejímu snížení, jak v oblasti hospodářské kriminality, tak obecné.

Obrázek 2 – Kriminalita (zdroj: Veřejná databáze ČSÚ)

6.6 Závěry šetření a ověření výzkumných otázek

V praktické části byly interpretovány výsledky dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno v prvním čtvrtletí letošního roku v oblasti Olomouckého kraje. Výsledky byly prezentovány formou tabulek a sloupcových grafů. Z celkového počtu 200 dotazníků jich bylo 149 navraceno.

Dotazník byl rovnoměrně rozdělen mezi ženy a muže. Návratnost však činila 84 dotazníků od žen a 65 dotazníků od mužů. Největší skupina respondentů byla zastoupena ve věku 31 – 40 let (26,1 %) a následně ve věku 41 – 50 let (24,2 %). Co se týče vzdělání, jednalo se převážně o respondenty se středoškolským vzděláním. 62 respondentů zakončilo studium maturitní zkouškou a 48 respondentů ukončilo studium výučním listem. Poměrně vysoké číslo zastupuje 31 respondentů s vyšším či vysokoškolským vzděláním.

57,7 % respondentů nezná organizaci PMS ČR, zbylých 42,3 % jmenovanou organizaci zná. Respondenti se nejčastěji o organizaci dozvěděli za podpory sdělovacích prostředků (internet, televize) a následně prostřednictvím školy (studia). Ze 149 dotazovaných jich 67 (45 %) prohlásilo, že instituce PMS ČR sídlí ve městech okresních soudů a 48 dotazovaných (32,2 %) vyznačilo za sídla PMS ČR krajská města. Povinnost navštěvovat středisko PMS ČR nařizuje, dle 71 respondentů (47,7 %), soud a státní zástupce. Ve 3 případech (2 %) bylo uvedeno, že tuhle pravomoc má Policie ČR a ve 4 případech (2,7 %) městské úřady. Služeb PMS ČR již osobně využilo 24 respondentů (16,1 %).

U otázky č. 8 se 112 respondentů (75,2 %) shodlo, že kriminalita v posledních letech narůstá a 6 respondentů (4 %) se domnívalo, že kriminalita klesá. Následně 104 respondentů (69,8 %) sdělilo, že ukládané tresty za spáchané trestné činy nejsou dostatečné. Z předchozích informací mohou vyplývat i postoje 87 respondentů (58,4 %), kteří souhlasí se snížením hranice trestní odpovědnosti 15 let. Celkem 97,3 % dotazovaných se vyjádřilo obdobně i u otázky č. 11, že je pravděpodobné spáchání trestného činu u člověka, který se již v minulosti dopustil úmyslného trestního jednání. Tuhle myšlenku nesdílí jen 4 dotazovaní (2,7 %). Na základě vyjádření 59 respondentů (39,6 %) je páchaní trestné činnosti nejčastěji ovlivněno kamarády a vlivem party a též nefunkčním rodinným prostředím (53 respondentů, tj. 35,6 %). Na trestný čin je 73 respondenty nahlíženo jako na konflikt mezi pachatelem a poškozeným. Dalších 54 respondentů připojuje kromě pachatele a poškozeného také společnost. Za nejdůležitější při spáchání trestného činu považuje 69 respondentů (46,3 %) všechny uvedené aspekty, kterými jsou náhrada škody poškozenému, potrestání pachatele a ochrana

společnosti. 68 respondentů (45,6 %) zapsalo, že v ČR není poskytována dostatečná prevence v oblasti kriminality. 41 respondentů (27,5 %) usuzuje, že kriminalita je poskytována v dostatečné míře a to nejvíce prostřednictvím školských institucí (18 respondentů) a též na základě informací získaných v rodině (14 respondentů).

94 dotazovaných již bylo informováno o možnosti ukládání alternativních trestů, 55 dotazovaných zasvěceno ještě nebylo. Uložené alternativní tresty mohou podle 63 respondentů (42,3 %) vést k nápravě pachatele. 37 respondentů (24,8 %) tuhle záležitost nedokáže posoudit. Pravděpodobně z důvodu krátkodobého působení trestu domácího vězení není 117 respondentů (78,5 %) přesvědčeno, že tento trest může být dostatečně efektivní. Téměř všichni dotazovaní (141 respondentů, tj. 94,6 %) nemají osobní zkušenost s výkonem alternativních trestů.

V roli poškozeného (oběti) se ocitlo 48 dotazovaných, naopak 8 dotazovaných bylo v pozici pachatele trestné činnosti. Ze 48 respondentů se jich 35 (72,9 %) stalo obětí trestného činu způsobeného na majetku – krádež a podvod, 5 respondentů (10,4 %) bylo obětmi psychického či fyzického týrání a 4 respondentům (8,3 %) bylo ublíženo na zdraví.

Výsledná analýza výzkumných otázek

Na začátku praktické části byly stanoveny 3 výzkumné otázky, které budou nyní analyzovány.

Výzkumná otázka č. 1 - Budou instituci PMS ČR znát více respondenti věkové kategorie 19 - 30 let nebo respondenti starší ve věku 41 – 50 let?

Tato výzkumná otázka souvisí s dotazníkovou otázkou č. 4, ze které vyplývá, že instituci PMS ČR zná celkem 63 respondentů (42,3 %). Pomocí výzkumné otázky bylo dále zjištěno, že instituci PMS ČR znají více respondenti ve věku 19 až 30 let, jedná se celkem o 18 respondentů této věkové kategorie. Jmenovanou instituci znalo 14 respondentů ve věku 41 až 50 let. Můžeme tedy říci, že není velký rozdíl znalosti o instituci PMS ČR mezi mladší a starší věkovou kategorií.

Výzkumná otázka č. 2 - Jaké ukončené vzdělání budou mít respondenti, kteří navrhuji snížení hranice trestní odpovědnosti 15 let? Bude se jednat o respondenty s nižším vzděláním (základní, střední – vyučen) nebo se vzděláním zakončené maturitní zkouškou či vysokoškolským diplomem?

Hranicí trestní odpovědnosti 15 let se zabývá v dotazníku otázka č. 10. Pro snížení této hranice vyjádřilo souhlas 87 respondentů (58,4 %). Na základě výzkumné otázky vyplynulo, že pro její snížení je 41 respondentů se středoškolským maturitním vzděláním a následně 23 respondentů s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním. Respondenti se základním vzděláním byli 4 a s výučním listem bylo 19 respondentů. Můžeme si tedy položit otázku, zda úroveň vzdělání může mít vliv na naše rozhodování?

Výzkumná otázka. 3 - Bude se nacházet v roli poškozeného více žen než mužů?

Z výzkumného šetření u otázky č. 20 vyplynulo, že v roli poškozeného se ocitlo 48 respondentů. Poškozenými se častěji stávaly ženy než muži. Jednalo se o 29 žen a 19 mužů. Dá se tedy říci, že oběťmi trestných činů se stávají ženy, jako snadnější „kořist“?

ZÁVĚR

Při psaní bakalářské práce, na již několikrát zmíněné téma PMS ČR, bylo nabyto nemálo informací. Byly rozšířeny mé znalosti a uspokojena moje zvědavost a zájem o existující problematiku.

V současném světě se neustále setkáváme s pácháním trestné činnosti a to nejen prostřednictvím zpravodajství na obrazovkách televize či formou internetu a rádia, ale i přímým svědectvím. Nemusí se jednat výhradně o závažné trestné činy jako je ublížení na zdraví, vražda či sexuální zneužívání, ale i o činy méně závažné, takzvané přestupky. Hovoříme především o dopravních přestupcích nebo o přestupcích proti veřejnému zájmu, za které může být například pachateli uložena pokuta. Některé státy moderního světa nabízí v trestní oblasti možnost ukládání alternativních trestů, které poskytuje pachateli pobývat na svobodě, ale zároveň nést odpovědnost za spáchaný trestný čin a podílet se na nápravě škody, které svým jednáním způsobil. Na druhé straně nalézáme země, které i v dnešní době vykonávají v rámci trestní spravedlnosti trest smrti. S tímto trestem se setkáváme v Číně, v Saúdské Arábii či Egyptě. V ČR byl tento trest zrušen po roce 1990 a o rok později byl výslovně zakázán Listinou základních práv a svobod.

Téma zabývající se otázkami probační a mediační služby je považováno stále za aktuální. Jestliže se budou lidé chovat trestně, neobejde se naše společenství bez odborných pracovníků a institucí zabývajících se potrestáním a nápravou pachatele, kompenzací poškozeného a v neposlední řadě ochranou společnosti.

Cílem bakalářské práce bylo poskytnout základní informace o organizaci PMS ČR, která vykonává svoji činnost od roku 2001. Teoretická část práce se nezabývala pouze samotnou organizací, ale i pojmy probace a mediace a jejími historickými východisky. Opomenuty nebyly ani alternativní tresty. Trestní zákoník ČR vyjmenovává hned několik alternativních trestů. V práci byl nastíněn především nově zavedený trest domácího vězení, který se mně osobně jeví jako velmi moderní. Je jen škoda, že není dosud propracován elektronický monitoring kontroly a veškerá kontrola dodržování trestu domácího vězení spočívá na namátkových osobních návštěvách probačního úředníka. Kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření byl proveden v rámci praktické části bakalářské práce. Výzkum měl ukázat, zda je laická veřejnost v Olomouckém kraji dostatečně informována o organizaci PMS ČR a dále jak veřejnost nahlíží na problematiku trestných činů a alternativních trestů.

Seznam bibliografických citací

ČENÍKOVÁ V., SOCHŮREK J., FIRSTOVÁ J., *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*, 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-138-0.

HOLÁ L., *Mediace – způsob řešení mezilidských konfliktů*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003, ISBN 80-247-0467-6.

HOLÁ L., *Mediace v teorii a praxi*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3134-6.

CHRÁSKA, M., *Metody pedagogického výzkumu – Základy kvantitativního výzkumu*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1369-4.

JELÍNEK J., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, 1. vyd. Praha: Linde, a.s., 2004, ISBN 80-7201-493-5.

KARABEC Z., *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, ISBN 80-7338-021-8.

KOPŘIVA K., *Lidský vztah jako součást profese*, 4. vyd. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-429-X.

MATOUŠEK O., *Metody a řízení sociální práce*, 2. vyd. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-502-8.

PLAMÍNEK J., *Mediace – nejúčinnější lék na konflikty*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, ISBN 978-80-247-5031-6.

RISKIN L., ARNOLD T., KEATING J., *Mediace aneb jak řešit konflikty*, 1. vyd. Praha: Pallata, 1997, ISBN 80-901710-6-0.

SVOBODA I., *Úvod do studia mediace a probace*, 1. vyd. Zlín: univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, ISBN 80-7318-261-0.

ŠČERBA F., *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 1. vyd. Praha: Leges, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠIŠKOVÁ T., *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*, 1. vyd. Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0091-8.

ŠTERN P., OUŘEDNÍČKOVÁ L., DOUBRAVOVÁ D., *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*, 1. vyd. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-757-2.

ÚPLNÉ ZNĚNÍ, *Trestní předpisy*, Ostrava–Hrabůvka: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-932-1.

ZVEKIC U., HARRIS R., *Probace – poznatky ze zahraničí. Prosazování probace na mezinárodní úrovni*, 1. vyd. Praha: Vydavatelství KUFR, 2002, ISBN 80-7338-005-6.

ŽATECKÁ E., *Postavení a úkoly probační a mediační služby*, 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, s.r.o., 2007, ISBN 978-80-87071-55-7.

Zákony:

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci.

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Další použité zdroje:

Institut pro probaci a mediaci, *Příručka pro probaci a mediaci*, 2001.

Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace, 2008.

Organizační řád probační a mediační služby České republiky, 2001.

Statut probační a mediační služby ČR, 2008.

Elektronické zdroje:

ASOCIACE MEDIÁTORŮ ČESKÉ REPUBLIKY [online]. © 2011, [cit. 2014-05-09].

Dostupné z <<http://www.amcr.cz/o-asociaci/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ [online]. © 2009, [cit. 2014-05-14]. Dostupné z <<http://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČESKÁ REPUBLIKA [online]. © 2012, [cit. 2014-05-07]. Dostupné z <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/63>

POLÍVKOVÁ, L. *Mediace, poradenství, konflikt management* [online]. © 2010 – 2014, [cit. 2014-05-10]. Dostupné z <<http://www.lenkapolivkova.cz/mediace>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY [online]. © 2002 – 2014, [cit. 2014-05-19]. Dostupné z <https://www.pmscr.cz/download/0101_1201_Statistika_PMS_CR.pdf

ZEHR, H. [online]. © 2014, [cit. 2014-05-14]. Dostupné z <http://en.wikipedia.org/wiki/Howard_Zehr

Seznam tabulek

Tabulka 1	Pohlaví
Tabulka 2	Věk
Tabulka 3	Vzdělání
Tabulka 4	Instituce PMS ČR
Tabulka 4.1	Zdroje
Tabulka 5	Sídlo PMS ČR
Tabulka 6	Povinnost navštěvovat PMS ČR
Tabulka 7	Využití činností PMS ČR
Tabulka 8	Kriminalita
Tabulka 9	Ukládané tresty
Tabulka 10	Hranice trestní odpovědnosti
Tabulka 11	Pravděpodobnost spáchání TČ
Tabulka 12	Příčina páchaní TČ
Tabulka 13	Konflikt
Tabulka 14	Co je důležitější
Tabulka 15	Dostatečná prevence
Tabulka 15.1	Poskytování prevence
Tabulka 16	Možnost alternativních trestů
Tabulka 17	Náprava pachatele
Tabulka 18	Efektivita domácího vězení
Tabulka 19	Osobní zkušenost
Tabulka 20	Role
Tabulka 21	Oběť TČ
Tabulka 21.1	Jaký TČ

Seznam ilustrací a grafů

Obrázek 1	Mapa Olomouckého kraje
Obrázek 2	Kriminalita
Graf 1	Pohlaví
Graf 2	Věk
Graf 3	Vzdělání
Graf 4	Instituce PMS ČR
Graf 4.1	Zdroje
Graf 5	Sídlo PMS ČR
Graf 6	Povinnost navštěvovat PMS ČR
Graf 7	Využití činností PMS ČR
Graf 8	Kriminalita
Graf 9	Ukládané tresty
Graf 10	Hranice trestní odpovědnosti
Graf 11	Pravděpodobnost spáchání TČ
Graf 12	Příčina páchaní TČ
Graf 13	Konflikt
Graf 14	Co je důležitější
Graf 15	Dostatečná prevence
Graf 15.1	Poskytování prevence
Graf 16	Možnost alternativních trestů
Graf 17	Náprava pachatele
Graf 18	Efektivita domácího vězení
Graf 19	Osobní zkušenost
Graf 20	Role
Graf 21	Oběť TČ
Graf 21.1	Jaký TČ

Seznam příloh

Příloha č. 1

Dotazník

Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Markéta Barešová a studuji obor speciálněpedagogická andragogika na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Píši bakalářskou práci na téma Probační a mediační služba ČR.

Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na probační a mediační službu, trestnou činnost a alternativní tresty. Dotazník je anonymní a veškerá data budou použita jen pro účely zpracování bakalářské práce. V dotazníku označte vždy jen jednu odpověď. Prosím o úplné a pravdivé vyplnění dotazníku.

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Věk

- a) 0 – 18
- b) 19 – 30
- c) 31 – 40
- d) 41 – 50
- e) 51 a více

3. Vaše ukončené vzdělání

- a) základní
- b) středoškolské – vyučen
- c) středoškolské – s maturitou
- d) vyšší odborné a vysokoškolské

4. Znáte instituci s názvem Probační a mediační služba ČR?

- a) ano, znám
- b) ne, neznám

4.1 Pokud ano, z jakých zdrojů?

- a) ze sdělovacích prostředků – internet, televize, rádio, tisk (noviny, časopisy)
- b) osobní zkušenost
- c) ze školy
- d) z vlastního zaměstnání
- e) formou státních institucí – městský úřad, úřad práce
- f) jiné zdroje – odborná literatura

5. Kde podle Vás sídlí instituce Probační a mediační služby ČR?

- a) v hlavním městě Praha
- b) v krajských městech
- c) na každém magistrátu, městském úřadě, obecním úřadě
- d) ve městech se sídlem okresních soudů

6. Kdo nařizuje povinnost navštěvovat Probační a mediační službu ČR?

- a) Policie ČR
- b) městský úřad – odbor sociálních věcí
- c) soud
- d) státní zástupce
- e) soud a státní zástupce

7. Využil(a) jste osobně činností (služeb) Probační a mediační služby ČR?

- a) ano
- b) ne

8. V posledních letech podle Vás kriminalita?

- a) narůstá
- b) zůstává na stejné úrovni
- c) klesá

9. Jsou podle Vás ukládané tresty za spáchaný trestný čin dostatečné?

- a) ano, jsou dostačující
- b) jsou příliš přísné
- c) ne, je potřeba tresty zpřísnit

10. Měla by se, dle Vašeho názoru, hranice trestní odpovědnosti 15 let?

- a) zvýšit
- b) zůstat stejná
- c) snížit

11. Je podle Vás pravděpodobné, že se člověk, který již spáchal úmyslný trestný čin (krádež, ublížení na zdraví, ...), dopustí trestného činu znovu?

- a) ano
- b) pravděpodobně ano
- c) ne

12. Co může být, podle Vás, nejčastější příčinou páchaní trestných činů?

- a) kamarádi, vliv party
- b) vliv alkoholu, omamných látek
- c) nefunkční rodinné prostředí (špatná výchova)
- d) média – televize, internet

13. Jak nahlížíte na trestný čin - jedná se dle Vašeho názoru o konflikt mezi

- a) pachatelem a poškozeným
- b) pachatelem a společností
- c) pachatelem, poškozeným a společností

14. Co je podle Vás důležitější?

- a) náhrada škody poškozenému
- b) potrestání pachatele
- c) ochrana společnosti
- d) náhrada škody, potrestání pachatele i ochrana společnosti

15. Je v ČR poskytována dostatečná prevence v oblasti kriminality?

- a) ano
- b) ne
- c) neumím posoudit

15.1 Pokud ano, kdo podle Vás poskytuje největší prevenci?

- a) rodina
- b) média – televize, internet
- c) škola
- d) zájmové aktivity
- e) kamarádi, přátelé

16. Víte o možnosti, že soud může ukládat alternativní tresty (např. obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz činnosti, ...) místo výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) ne

17. Mohou uložené alternativní tresty vést k nápravě pachatele?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

18. Od roku 2010 byl zaveden, do systému alternativních trestů ČR, trest domácího vězení. Myslíte si, že trest domácího vězení (povinnost zdržovat se ve vymezený čas v určitém obydlí) může být dostatečně efektivní?

- a) ano
- b) ne

19. Máte osobní zkušenost s výkonem alternativních trestů?

- a) ano, mám osobní zkušenost
- b) ne, nemám

20. Ocitl(a) jste se v roli

- a) pachatele (obviněného)
- b) poškozeného (oběti)
- c) třetí osoby (rodinný příslušník oběti či pachatele, manžel(ka), partner(ka), přímý svědek, ...)
- d) ani jedna z uvedených možností

21. Stal(a) jste se osobně obětí trestného činu?

- a) ano
- b) ne

21.1 Pokud ano, o jaký trestný čin se jednalo

- a) ublížení na zdraví, usmrcení z nedbalosti, vražda, zabití
- b) krádež, podvod, škody způsobené na majetku
- c) sexuální zneužívání, znásilnění, kuplířství
- d) týrání – psychické, fyzické
- e) vydírání, omezování osobní svobody